

Jezuïeten

nr. 62 | zomer 2020

Afgeefkantoor 3000 Leuven 1 *Erkenningsnummer P004583

Colofon

Jeziëten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus. Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom. Vermeldt a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Heyendaalseweg 290
6525 SM Nijmegen
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen
vzw Sint-Jan Berchmansseminarie
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
IBAN: BE02 4352 0547 1140
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jeziëten*

Redactie:

Karin Benoist, Guido Dierickx sj,
Walter Fabri sj, Eduard Kimman sj,
Carola Lexmond-Kiepe en Jan Stuyt sj.

Adres voor Nederland:
Carola Lexmond-Kiepe
p/a Heyendaalseweg 290
6525 SM Nijmegen
info.elc@jeziëten.org
tel. 024-3529152/3529154

Adres voor Vlaanderen:
Walter Fabri sj
Koninginnelaan 141
1030 BRUSSEL
walter.fabri@jesuits.net
tel: 02.20 50 158

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
lexmond.elc@jeziëten.org

Voor Vlaanderen:
marc.vannieuwenhove@jesuits.net

ISSN 0167-2967

Verantwoordelijk uitgever:

Bart van Emmerik sj
Prinsstraat 17
2000 Antwerpen
België

Op de voorpagina:
Jongens van Kishor Nagar
FOTOGRAAF: DIRK VAN HOYDONCK

VOORWOORD

Was *corona* het overheersende woord in gesprek en geschrift de afgelopen maanden, onze wereld is ruimer dan het virus. Toch kunnen wij er niet omheen. Hoe reageerden medebroeders en hun omgeving op dit prangende fenomeen, vroegen we ons af?

We maken kennis met de springlevende studentengemeenschap Lerkeveld in Heverlee.

Tientallen jaren waren drie medewerkers van het economaat werkzaam voor de Nederlandse jeziëten. In september nemen zij afscheid maar niet zonder eerst hun verhaal verteld te hebben.

Gaat u mee naar India? De leefgemeenschap voor kwetsbare jongens 'Kishor Nagar' inspireert na vijftig jaar nog steeds.

De Spaanse medebroeder Pedro Rodríguez-Ponga stelt zich voor als jeziët in opleiding.

Zoekt u een boek in zomerse dagen? Ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van Ignis zijn 60 meditaties gebundeld met als titel 'Leven, een kunst'.

De laatste maanden zijn er enkele medebroeders overleden. In het in memoriam leest u over hen. Ook de overige vaste rubrieken ontbreken niet in dit nummer.

Brengt u dit jaar uw vakantiedagen door thuis of vlakbij, het is zomer, de zon zal schijnen.
Blijf gezond!

INHOUDSOPGAVE

KERK-ZIJN IN CORONATIJD – Ben Frie sj - Philip Debruyne sj - Eduard Kimman sj -
Guido Vloemans sj - Nikolaas Sintobin sj 3

ACTUALITEITEN – Studentengemeenschap Lerkeveld in Heverlee – Sofie Vanden
Eynde 8

IN DE KIJKER – Het economaat van de Nederlandse jeziëten –
Afscheid van Rob Bakker, Marja van den Ende en Carola Lexmond –
Eduard Kimman sj 10

KORTE BERICHTEN 14

BOEKEN – Leven, een kunst. Ignatiaanse meditaties – Rick Timmermans 19

WERELDWIJD KORT – Leefgemeenschap Kishor Nagar – Guido Dierickx sj 20

IN MEMORIAM – pater Raymond Swaelen, pater Steven van der Grinten,
broeder Huub Wimmers, pater Jos Peeters, pater Cyriel Van Doorselaer,
pater Hans Putman en broeder Raf Deweer 22

JEZUÏET IN OPLEIDING – Pedro Rodríguez-Ponga sj 26

ACTIVITEITEN 27

KERK-ZIJN IN CORONATIJD

Nieuwsgierig naar hoe er wordt omgegaan met samen-kerk-zijn in deze tijd van fysieke afstand, vroegen wij vijf jeziëten uit de Lage Landen hun ervaringen op te schrijven. U leest over de uitdagingen waarvoor zij zich geplaatst zien, hun zorgen en het gemis om anderen niet nabij te kunnen zijn. Maar ook over de dankbaarheid voor de onderlinge verbondenheid, die sterker lijkt dan ooit, en de creatieve oplossingen die zijn bedacht en worden uitgevoerd! Er spreekt hoop en vertrouwen uit in de toekomst. Een veranderde toekomst weliswaar, die zeker ook kansen biedt.

De Krijtberg kerk in Amsterdam

Het was nog 2019 toen een Poolse dame ons vroeg of ze met een koor met leden uit verschillende Oost-Europese landen fragmenten mocht komen zingen uit de *Occo Codex*, een geschrift dat verbonden wordt met het Mirakel van Amsterdam (feestdag 15 maart). Ze kozen de Krijtberg om de schoonheid van de kerk, maar vooral om de nabijheid van de oorspronkelijke locatie van het Mirakel. Uit Frankrijk kwam een gespecialiseerde dirigent.

Daags voor hun optreden trokken de donkere corona-wolken over ons land, en naar we later merkten over de hele wereld. Er kwamen steeds meer berichten dat er gevaar dreigde. Openbare uitvoeringen werden verboden, en ook de diensten met grotere aantallen. Helaas moest ik het koor op die bewuste 15 maart laten weten dat optredens in het openbaar met vele bezoekers niet meer mogelijk waren. Gelukkig waren hun repetities niet voor niets geweest: ze hadden eigenlijk nog zelden samen gezongen. Dat bleek hun troost; ze begrepen dat het niet anders kon en vertrokken hals over kop. Ze wisten nog tijdig hun huizen te bereiken, lieten ze me later weten, zij het niet zonder problemen daar de grenzen steeds nauwer sloten.

Dat was het begin. Maar al snel bleek dat de toediening van sacramenten onmogelijk werd door de nabijheidsregels. Hoe fysiek zijn sacramenten! Op de laatste zaterdagmiddagviering zag ik gebeuren waarom het niet meer kon: een run op de communiebank, en sommigen die weigeren communie op de hand te ontvangen. Kort daarop kwam de melding dat Pasen niet gevierd zou kunnen worden. We kregen instructies over de wijze van voorgaan, en over de geestelijke communie van de gelovigen. Met de collega-pastores van de binnenstad hielden we een Zoom-vergadering, die vooral bestond in

De Krijtberg en de stille stad

het uitwisselen hoe wij de crisis ervoeren. Wonderlijk genoeg was dat heel inspirerend, ook al door het idee in die kring om de kerk op Goede Vrijdag 's middags open te doen rond het stervensuur. Dankzij de assistentie van Guido Attema, de technicus van het Platform, slaagden we erin onze zondagsvieringen van tien uur te streamen. We hebben er honderden mensen een plezier mee gedaan. Verder waren er de pogingen om met de vrijwilligers contact te houden. Even bellen, een bericht, een meditatie doorsturen. Voor ons is het ijzingwekkend dat de kerk zo leeg blijft, maar dat geldt voor hen net zo. Mede namens hen vierden we als jeziëtencommunity met z'n vieren in een duistere kerk de paaswake en hielden daar in ieder geval een gewijde paaskaars aan over.

Bezorgd ben ik wel over onze catechumenen: de deelnemers aan de geloofscursus betreuren het zeer dat het moment waarop ze de verlangde sacramenten van doop, vormsel en eucharistie mogen ontvangen voor onbepaalde tijd is uitgesteld. Tijdens de (gestreamde) viering 's avonds van Goede Vrijdag hebben we hen uitgenodigd om de gemeenschap te vertegenwoordigen bij de kruisverering. Dat werd een heel bijzondere ervaring, voor hen en voor ons.

Onze inkomsten zijn natuurlijk ernstig teruggelopen, ook onze vastenactie voor vluchtelingen in Myanmar maakte een noodlanding. Toch maakten we uit onze reserves een gift over voor de daklozen in de stad, want die waren het zwaarst getroffen. En helaas, maar het was te verwachten: de organisatie die internationale gidsen organiseert in monumentale binnenstadskerken, zoals de onze, liet weten dat de organisatie dit jaar afziet van hun acties. Dat wordt ook spannend: zullen er weer toeristen komen in de zomer? Vooralsnog laten we de zomerretraite in onze kerk gewoon doorgaan, begin augustus. Hopelijk kan dat weer tegen die tijd.

Ben Frie sj, rector Krijtberg kerk

Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal - Mechelen

In onze jezuïetenkerk Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndaal in Mechelen waren we sinds begin maart letterlijk afstand aan het nemen van elkaar en bogen we elkaar vriendelijk toe. Ook de wijwatervaten, potentiële oorden van verderf, waren al leegge-maakt.

Maar plots werd het veel radicaler. Het verbod kwam om publieke kerkdiensten te houden. Gelukkig kennen we de meeste verantwoordelijken van de drie Mechelse parochies en van de vijftien gemeenschappen van het stadscentrum en van de buitengemeenten. Jan Arnalsteen, pastoor van de Emmaüs- en van de Lieve-Vrouw-parochie, kreeg omwille van zijn zeer kwetsbare gezondheid meteen de aanmaning "in zijn kot te blijven". Zo bleef er in de stad nog welgeteld één actieve parochiepriester, Guy De Keersmaecker, de pastoor van de kathedraal (de Catharinaparochie).

"Kunnen we vanuit onze centraal gelegen jezuïetenkerk en gemeenschap de medewerking vragen aan de parochies en gemeenschappen om week-endvieringen op een kwalitatieve manier te streamen?" Op deze vraag kregen we meteen positieve antwoorden. Verschillende mensen boden zich aan om inhoudelijk en technisch mee te werken, onder andere Geert, een klanktechnicus van het Brusselse operahuis 'De Munt'.

Op zondag 15 maart slaagden we erin een eerste viering op te nemen, met onze overste Pieter-Paul Lembrechts als voorganger. Enkele van onze gewone medewerkers riskeerden het niet naar de kerk te komen. Anderen boden zich spontaan aan. Met de

Philip Debruyne sj als beeldmenger

gemeenschap vormden we een klein koortje. Voor de communie stonden we met zijn allen in een grote boog rond het altaar. Na de nodige montage- en klankcorrecties konden de gelovigen vanaf vier uur onze viering volgen op het YouTube kanaal 'Kerk in Mechelen'. Vierentwintig uur later bleken dat er al meer dan driehonderd te zijn. Maar we hadden het gehaald, met een matige beeldkwaliteit, maar met een geweldige klank, zodat iedereen alles heel goed kon volgen. We hadden er ook voor gekozen de tekst en muziek van de liederen in beeld te brengen, zodat mensen thuis konden meezingen. Zo gingen we week na week verder, telkens met een andere voorganger en medewerkers uit andere gemeenschappen. Ikzelf, bijgestaan door zuster Ann van de Emmaüs-parochie, pastoor Guy De Keersmaecker en diaken Louis Apers. Telkens mochten we beroep doen op onze organist Romy. Technisch gingen we gestadig vooruit. Er kwamen twee nieuwe camera's en een digitaal mengbord zodat we effectief konden streamen. Nieuwe technici boden zich aan.

Dan kwam de Goede Week. We vierden Palmzondag met Frans Mistiaen, met een mini palmwijding en het passieverhaal werd gelezen door drie goede lectoren, perfect te verstaan en mooi in beeld gebracht. We kozen ervoor ook Witte Donderdag en de Paasnachtviering uit te zenden. Twee intense vieringen onder leiding van Leo De Weerd en regiodeken Dirk De Gendt. We mochten daarbij ook beroep doen op medevoorgangers, zangers en lectoren uit verschillende parochies. We zagen ook onze kijkcijfers stijgen. De witte donderdagviering werd ondertussen al circa 1800 keren bekeken, samen goed voor 260 kijkuren.

Telkens opnieuw moeten we ons perspectief verleggen. Oorspronkelijk dachten we aan drie zondagsvieringen. Ondertussen zijn we reeds aan negen en kijken we al vooruit tot Pinksteren. Op 3 mei hadden we het grote genoeg hulpbisschop Koen Vanhoute als voorganger te hebben voor een intense en sterke viering. Deugdzaam is dat ondertussen de relaties tussen kerkverantwoordelijken en medewerkers in onze stad echt gegroeid is en er diepe waardering is van heel veel mensen, die thuis in verbondenheid hebben kunnen bidden en zingen.

Philip Debruyne sj

De Petrus Canisiuskerk in Nijmegen

Op 23 februari, de zondag voor Aswoensdag, was de carnavalsmis met de burgemeester, Prins Carnaval en vele andere carnavalsvierders bij ons in de Petrus Canisiuskerk in Nijmegen. Op Aswoensdag stond de prins er om een askruisje te halen. Alles leek nog bij het oude, maar ergens, ver weg, wisten we wel dat er een 'griepiepidemie' heerste. Dat onvoorspelbare virus zou onze kant op kunnen komen. Twee weken later kregen we te horen dat er in de komende weken geen kerkdiensten meer zouden plaatsvinden.

Sinds 13 maart is de kerk, met de Mariakapel ernaast, dicht. Soms is er een korte begrafenisdienst met niet meer dan dertig aanwezigen. Alles en iedereen op afstand. We zijn gemaand binnen te zitten, ons rustig te houden, de dingen voorbij te laten gaan. Dat zegt de Nederlandse overheid die tot taak heeft deze pandemie in te dammen. De consumptiemaatschappij is ineens een halt toegeroepen. De arbeidsdeling is ongedaan gemaakt. Ouders worden de onderwijzers van hun kinderen. Bejaarden worden elkaars mantelzorger. Veel dienstverlening gebeurt vanachter de laptop, thuis. De samenleving bloeit. Ik begroet dagelijks mensen op straat, schilders op de steiger en de chauffeur van de milieudienst.

We hebben tijd voor elkaar. Hebben we ook tijd voor God? Hoe laat ik de Canisiuskerk mee doen in deze tijd? Vlak voor Pasen gaven we een meditatieve brief uit, met een palmtakje erin. Straks met Pinksteren weer, met een gebedenboekje erin. Maar stilgelegd en opgesloten brengt nog geen onthaasting. Door onze hypermobiliteit wist het virus zich snel te verspreiden. De mobiliteit mag dan wel niet in onze genen zitten, maar wel in onze cultuur. De zondagsrust was een cultureel gegeven. Die zijn we kwijtgeraakt onder de druk van de 24-uurs economie. Dat gebeurde in de jaren negentig van de vorige eeuw.

Aan de drukste winkelstraat van Nijmegen ligt de Petrus Canisiuskerk. Geschonden door de oorlog maar weer opgebouwd onder leiding van de legendarische Willem Drion. Een oase van rust, zo stel ik mij de toekomst voor. Nu zijn er geen kerkdiensten, maar hoelang nog zullen samenkomsten feitelijk onmogelijk zijn? De reflex, na de pandemie, zal zijn om terug te gaan naar het oude. Maar de sluitingsdrift van de Nederlandse bisschoppen zal ons niet

Het zegenen van de palmtakjes

daarvoor de tijd geven. Ik zal het moeten zoeken in een nieuw soort diensten: beetje Sant'Egidio, denk ik. Volgend jaar herdenken we de vijfhonderdste geboortedag van Peter Kanis. Hij werd in 1521 in de Broerstraat geboren als zoon van de Nijmeegse burgemeester Jacob Kanis. Zijn geboortehuis staat er nog, vijf minuten lopen van mijn kerk. Die afstand ga ik uitbouwen tot een meditatieve stadswandeling. En de Mariakapel met het genadebeeld? Eerst proberen de honderd bezoekers per dag terug te krijgen en daarna meer winkelende mensen uitnodigen. De lockdown kan tot een kairos, een moment van genade, worden. Maar dan moeten we er wel aan werken.

Eduard Kimman sj, pastoor Petrus Canisiuskerk

Parochie in Gent-Noord

Maandag 27 april kwam er een telefoon van een begrafenisondernemer. Zaterdag zal het de veertiende begrafenis worden in deze coronatijd. Want het leven – en zeker de dood – gaan verder. Hoewel ik eigenlijk behoor tot de risicogroep heb ik er voor gekozen om uit mijn kot te komen voor begrafenissen. Juist in deze moeilijke tijd waarin mensen niet op een normale manier hun overledenen aan de Heer kunnen toevertrouwen vind ik dit belangrijk. De contacten vooraf gebeuren per telefoon, elkaar

ontmoeten is immers onmogelijk. De voorbereiding vraagt nog meer tijd dan gewoonlijk. De lezingendienst, zeker in kleine groep, is een intensief gebeuren. Twee weken geleden belde een oude man, de vorige dag was zijn vrouw begraven. Met een hese stem dankte hij voor de dienst die hem troost had gebracht. Het heeft me diep geraakt.

Op zondag 15 maart zou er een goed voorbereide gezinsviering geweest zijn met eerste en plechtige communicanten. De nieuwe bisschop zou de volgende woensdag op de pastorie komen voor een dekenale vergadering. Maar plots is dat allemaal stilgevallen: geen dopen meer, geen huwelijken, geen eucharistievieringen, geen vergaderingen ... Maar echt stil ligt het niet. Er blijven vragen binnenstromen over dopen, eerste communie, vormsel en huwelijk. Catechisten zetten zich in om contact te onderhouden en antwoorden te zoeken hoe het in september verder kan. De verschillende kerkbesturen blijven plannen maken, werken uitvoeren en overleggen, zij het dan per mail. Bestaande spanningen tussen mensen vragen om aandacht en diplomatie. Er is nog steeds het parochieblad dat elke week verschijnt en de website die voortdurend wordt geüpdatet. Deze coronatijd is zeker geen vakantietijd.

Telefoontjes en mailtjes trachten een teken van leven te geven. Pasen was de gelegenheid om aan heel wat mensen wensen door te sturen. Maar er is ook een groot gevoel van onmacht. Enkele dagen geleden zagen wij bij de apotheker Jaklien. Ze is alleen en heeft onlangs een zoon verloren. Ze doolt ook nu de hele dag rond, met tram en bus, want thuisblijven kan ze niet. Je zou haar willen nabij zijn, maar dat kan echt niet. Machteloosheid voel ik ook als een parochiaan me opbelt om een mis te doen voor zijn dochter en schoonzoon die door het coronavirus zwaar getroffen zijn. Bij elke maaltijd brandt er een kaars voor allen die het moeilijk hebben.

Ik mis ook de mensen die naar de mis komen in de week en 's zondags. Zoals velen volg ik, voor de eerste keer in mijn leven, de zondagse eucharistievieringen op televisie en internet. Het geeft een gevoel van verbondenheid met mijn parochianen die zo trachten hun zondag gelovig te vieren. Maar het is niet hetzelfde. Dikwijls hoor ik van mensen hoe ook zij de vieringen missen en uitzien naar de dag dat het opnieuw kan.

Elke avond luiden de klokken van de kerk om acht uur. Het is, samen met het witte doek aan de pas-

torie, een teken van solidariteit met allen die zich inzetten. Spijtig genoeg is het niet mogelijk om in de verschillende woonzorgcentra bij de mensen te gaan. Vlak voor de uitbraak heb ik nog, met de nodige voorzichtigheid (toen al) nog eucharistie mogen vieren in twee van de centra. Er zullen wellicht vertrouwde gezichten ontbreken eens contact weer mogelijk is.

Het leven verloopt een stuk trager en toch lijken de dagen veel korter. Gelukkig wordt er goed voor me gezorgd, eten en drinken, wassen en plassen zijn geen probleem dankzij mijn trouwe hulp. Goed voorzien van mondmasker en handschoenen zijn er de boodschappen, één keer per week. Er blijft wat tijd over voor huishoudelijk werk en om vele teksten die in de loop van de jaren zijn bijeengebracht te herlezen, tikfouten te verbeteren en klaar te maken voor verder gebruik.

Velen zijn opgesloten in hun huis of appartement, ik heb het geluk van in een tuin te kunnen rond-

Guido Vloemans sj

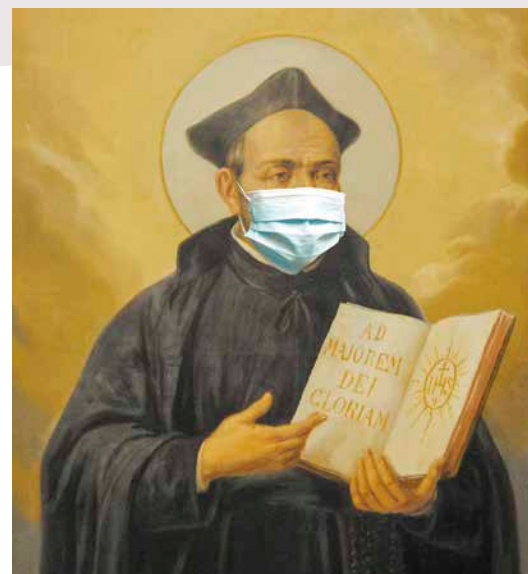
wandelen. Mijn gedachten gaan dikwijls naar de mensen in de arme volksbuurten. Van de mensen van de voedselbedeling waar ik indertijd aan meewerkte hoor ik dat de stad Gent zorgt voor vrijwilligers die de pakketten aan huis brengen. Dankbaar ben ik om de velen die zich inzetten. Met het

Catharinafonds van de parochie zullen we een steuntje geven aan enkele mensen.

Eind april heeft het bisdom laten weten dat ik in de parochie zelf het vormsel zal mogen toedienen aan de plechtige communicanten op 27 september. Het zal raar doen om na zo vele jaren assisteren hier zelf in voor te gaan. Er komt een toekomst, maar het zal anders zijn dan vroeger. Hoe zal het verder moeten met alle uitgestelde vieringen en bijeenkomsten? Gaat het niet onmiddellijk veel te druk worden en dus onmogelijk om alles goed te doen en het vol te houden? Het zal erop aan blijven komen van te onderscheiden. We zullen wel zien – en blijven hopen en vertrouwen.

*Guido Vloemans sj,
pastoor van vijf parochies in Gent-Noord.*

De naam van de overkoepelende parochie is 'Heilige Lieven'

Digitaal pastoraat: van virtueel naar reëel

De voorbije maanden waren veruit de drukste uit het bestaan van het internetdepartement van het Platform voor ignatiaanse spiritualiteit van de jezuïeten in de Lage Landen. Met man en macht hebben we gewerkt aan een aanbod, direct of indirect gerelateerd aan de coronacrisis:

- video's, podcastseries en handleidingen over leven, werken en bidden in moeilijke omstandigheden,
- diverse vormen van levensgebed om terug te blikken de moeilijke ervaringen die de lockdown met zich brengt,
- aangepast materiaal voor kinderen en gezinnen,
- liturgieën om Goede Week en de paastijd thuis te kunnen vieren,
- getuigenissen van mensen die op verschillende wijzen met het coronavirus geconfronteerd worden hetzij rechtstreeks hetzij onrechtstreeks door hun werk met vluchtelingen, en nog veel meer.

Je vindt het allemaal terug op de speciale website die we ervoor lanceerden: www.spiritualiteitvoorcoronatijd.org of via

www.jezuiten.org/coronavirus/.

Op sommige dagen hadden we een toename van wel 800% van het aantal gelezen pagina's op onze website. De vraag was groot. Op het ogenblik dat ik dit artikel schrijf, ongeveer 2 maanden na het begin van de crisis, is er nog steeds een verdubbeling van het bezoek.

We hebben de vruchten kunnen plukken van jarenlang teamwork. Niet alleen van onze professionals in Amsterdam en Vlaanderen. Maar ook met tal van andere medewerkers elders in de Lage Landen. In het bijzonder ook van efficiënte vertalers. Inderdaad, de internationale samenwerking is vruchtbaar gebleken. We hebben uitstekend materiaal kunnen overnemen van de Franse, Britse en Duitse jezuïeten. Onze eigen 'Brief van Ignatius over het coronavirus' is op zijn beurt in minder dan geen tijd de wereld rondgegaan.

Een bijzonder gevolg van de onmogelijkheid om samen te komen in de fysieke omgeving, is dat heel wat mensen de mogelijkheden van de nieuwe communicatietechnieken zijn gaan ontdekken. Zoom, Skype en soortgelijke programma's beleven hoogdagen. Niet enkel in de families, het onderwijs en de zakenwereld. Ook in de ignatiaanse wereld. Veel van onze geestelijke begeleiders zijn overgeschakeld op video-ontmoetingen. Hetzelfde geldt voor de begeleiding van de Geestelijke Oefeningen in het dagelijks leven. Deze vorm van begeleiding vraagt aanpassing en gewenning. De voordelen ervan lijken echter ver op te wegen tegen de nadelen. In die mate dat ik vermoed dat deze voor velen nieuwe ervaring ook ná de coronacrisis zijn sporen zal nalaten.

En wat dan te denken over redactievergaderingen van Ignis via Skype? Je spaart er uren transport mee uit en uiteindelijk blijkt het ook nog efficiënt te zijn. De Krijtberg academie heeft zijn eerste cursus via Zoom achter de rug, tot grote tevredenheid zowel van lesgever als cursisten. Via een ander netwerk werd een traject aangeboden van vorming over onderscheiding van de geesten, ook via Zoom. Dit programma maakt het mogelijk om interactief te werken en de tientallen deelnemers op te splitsen in deelgroepen die rustig met elkaar in gesprek kunnen gaan. Het resultaat is een ervaring die dicht in de buurt komt van een voordracht en uitwisseling in de fysieke wereld.

Een medebroeder mailde mij dat voor hem nu duidelijk was geworden dat digitaal echt niet langer virtueel kan worden genoemd. Ik durf te hopen dat deze coronacrisis in onze Kerk en in ons pastoraat nieuwe wegen zal wijzen. Niet om de fysieke bijeenkomsten voortaan maar te laten voor wat ze zijn. Wel om de eindeloze mogelijkheden die het internet biedt meer te gaan integreren in onze dagdagelijkse zending van evangelisatie in de meest brede zin van het woord. ■

Lerkeveld

In het kalme Heverlee, Waversebaan, op een boogscheut van campus Arenberg, kan je het prachtige Lerkeveld vinden. Een studentenresidentie waar sociale, culturele en religieuze/spirituele waarden hoog in het vaandel worden gedragen. Studenten op Lerkeveld zijn gedreven, zorgzaam, ondernemend en staan in zovele opzichten altijd klaar voor elkaar.

Studenten Lerkeveld

Een week op Lerkeveld start doorgaans op zondagavond, wanneer de studenten samenkomen in onze kotbar. In de grote ruimte gevuld met gezellige zetels, enkele kickertafels, een pooltafel en een kleine bar, kunnen de studenten bij een drankje over hun belevenissen van het afgelopen weekend vertellen. In deze zelfde ruimte organiseert het activiteitenpresidium ook jaarlijks een eigen galabal, volgend op het Lenteconcert in de kerk. Dit Lenteconcert is één van de initiatieven van het cultuurpresidium, waar zowel paters als studenten samen aan deelnemen en waarna een receptie volgt waarbij talrijke verhalen onderling worden uitgewisseld.

Het studentenhuus Lerkeveld biedt een honderdvijftigtal koten (kamers) aan, en dit aan zowel nationale als internationale studenten. De open sfeer, gezamenlijke keukens en de vele cultuur-, sport- en ontspanningsactiviteiten, georganiseerd door de verschillende werkgroepen die onderdeel zijn van het Lerkeveld presidium, zorgen ervoor dat iedereen zich hier thuis voelt. Niet alleen staat er een presidium van doorwinterde Lerkies (studenten Lerkeveld) klaar om al deze activiteiten in goede banen te leiden. Sinds enkele jaren wordt ook het contact tussen de studenten en het huis beter onderhou-

den door middel van enkele studentenvertegenwoordigers. Deze studenten, drie in totaal, staan in voor de communicatie tussen de jezuïeten in het huis en de studenten die er 'op kot' zijn. Samen met directeur Dirk Van Tricht en de paters Walter Ceysens, de verantwoordelijke voor de modules en Fons Swinnen, de overste van het jezuïetenhuus, bespreken zij maandelijks de werking van Lerkeveld, lossen zij eventuele problemen op en vooral, houden zij elkaar op de hoogte van belangrijke gebeurtenissen in en rond het huis.

Naast het Lenteconcert, dat helaas dit jaar niet heeft kunnen plaatsvinden wegens de huidige Covid-19 crisis, worden de banden tussen de jezuïeten ook verder aangehaald tijdens modules zoals Luisterend Spreken, Narratio en ook LG Charity. Ik vernoem alleen deze omdat ze de betrokkenheid van de paters op het leven van de studenten benadrukken.

Bij 'Luisterend spreken' wisselen studenten – in twee groepen van telkens negen personen, uit over belangrijke levensonderwerpen zoals "Wie ben ik?"; "Hoe ga ik om met ontgoochelingen, mislukkingen, verdriet ...?"; "Hoe maak(te) ik keuzes?"; "Wat is voor mij (geen) leven?"

'Narratio' geeft aan een twintigtal studenten de gelegenheid om bij vier Jezuiten, telkens gedurende twee uur, op gesprek te gaan. Zo vernemen ze met groeiende belangstelling hoe gevarieerd en rijk de levens van deze nu oudere mannen zijn geweest. Terwijl zij ook met gretige belangstelling iets meer vernemen over onze studies en toekomstplannen.

De module 'LG Charity' wordt georganiseerd door een kleine groep Lerkies en zamelt elk jaar, door het organiseren van onder andere een quiz en een heerlijke spaghettiavond, een mooi bedrag in voor een zelf gekozen goed doel. Ook tijdens wandelingetjes doorheen de prachtige tuin, of wanneer studenten zich in de hoofdgangen van het gebouw begeven, wordt er vaak even een praatje gemaakt tussen studenten en de paters en broeders van het huis.

Daarnaast hebben we nog o.m. 'Yoga'; 'Eigen kweek' waar oud-Lerkies vertellen over de realisatie van hun jeugddromen in het professionele leven; 'Accende' over de aandacht voor de mens in het bedrijfs- en beroepsleven; 'Mindmates' om beter te leren luisteren naar de anderen, enz. enz.

Door de Coronacrisis staat het studentenleven op Lerkeveld nu even (?) stil. De meeste studenten hebben hun gezellige kamertje in Heverlee ingeruild voor een kamer thuis, maar de sfeer zit er nog steeds in. De verschillende werkgroepen hebben alternatieven moeten zoeken voor hun nog geplande activiteiten, en zijn hier tot nu toe met glans in geslaagd. Zo werd het Lenteconcert in een ander jasje gestoken en nadien virtueel uitgezonden. Ook werkgroep sport bleef de studenten aansporen om te blijven bewegen door middel van een loop- en fietsweek en LG Charity zette een heuse Quarantombola op poten om alsnog geld in te zamelen voor "Architecten Zonder Grenzen". Regelmatig spreken studenten elkaar ook via telefoon, Skype, brieven en noem maar op. Allemaal wachten we vol ongeduld op een tijd waarin we weer op een veilige manier onze activiteiten op het prachtige Lerkeveld kunnen hervatten. Want zoals ons Lerkeveld lied het al jaren vertelt: "Waar is het fijn student te zijn? Op Lerkeveld, op Lerkeveld, op Lerkeveld!"

Sofie Vanden Eynde

Afscheid van drie medewerkers van het economaat van de Nederlandse jezuïeten

Marja van den Ende, Carola Lexmond en Rob Bakker waren vele tientallen jaren in dienst van de Nederlandse jezuïeten, de Sint Bonifacius Stichting en de Sint Claverbond. Begonnen in de tijd van pater Clemens Brenninkmeijer sj en de heer Paul Schackmann, op het economaat in de Amaliastraat in Den Haag, werkten zij sinds 2017 op verschillende plekken in Nederland en in Antwerpen. Op 1 september nemen zij afscheid. Eduard Kimman sj, provincie-econoom van 2008-2017, sprak met hen over vervlogen tijden.

Geschiedenis van het Nederlands economaat

In alle provincies van de Jezuïetenorde is er naast de provinciaal overste een procurator of provincie-econoom. Deze is belast met de civiele transacties, met de financiering van de interne opleiding, met het toezicht op fondsen en de investeringen in onderwijs en zielzorg.

Pater Clemens Brenninkmeijer werd in 1964 de adjunct provincie-econoom in Nederland. De Nederlandse jezuïeten telden toen ongeveer 600 leden met zes colleges, vier retraitshuizen, paters in parochies en het sociaal apostolaat, en drie grote opleidingshuizen voor meer dan honderd scholastieken. In 1965 werd Pedro Arrupe tot generaal-overste gekozen en het Tweede Vaticaans Concilie afgesloten. In Nederland werd vanaf 1966/67 de kerkelijke kaart opnieuw getekend. Toen Clemens Brenninkmeijer in 1968 de provincie-econoom werd, kreeg hij te maken met meer dan twintig huiseconomen van een college, een pastorie, of een retraitshuis: Jezuïeten-werken in de oude betekenis van het woord. Maar de ontwikkeling ging snel in de richting van zelfstandig werkende jezuïeten met een budget, een bankrekening en een grotere vrijheid om zelf een balans tussen werk, gebed en ontspanning te vinden. Clemens Brenninkmeijer zag dat de paters, die parttime als huiseconoom fungeerden, hier niet voor toegerust waren en dat er, onafwendbaar, gestreefd moest worden naar een centrale financiële ondersteuning en naar deskundig beheer van de middelen. Dat betekende dat de kleine administratieve staf van drie à vier mensen in Den Haag uitgebouwd moest worden tot een professioneel beheersapparaat. Daartoe werd eerst een apart huis gehuurd, op loopafstand van het provinciaal.

Voorgevel Amaliastraat in Den Haag

Amaliastraat

Na drie jaar kon het buurpand Amaliastraat 15 verworven worden voor het huisvesten van een kantoor met ongeveer vijftien medewerkers. Van daaruit werden de opleidingen van individuele scholastieken begeleid, het Berchmanianum tot kloosterverzorgingshuis ontwikkeld en langzaam aan alle afzonderlijke vermogens van huizen en colleges bijeengebracht in het Algemeen Beleggingsfonds, ABF. Vanaf de jaren zeventig werden de Nederlandse jezuïeten financieel en economisch min of meer als één gemeenschap beheerd vanuit het economaat in Den Haag. Daarvoor was niet alleen visie (10%) maar ook uitvoering (90%) voor nodig.

Met eerbied denken we aan oud-medewerkers zoals Gijs van Doorn (adjunct-econoom), Jan ter Ellen (sociale zekerheid), Johan Kruijsen en Gerard van Dijen (administraties in de huizen), Ton Schreiner (administrateur), Paul Schackmann en anderen. De staf op het economaat is de schakel tussen de paters, broeders en scholastieken en de provincie-econoom. De Nederlandse provincie kromp en ging

tenslotte op in de Regio van de jezuïeten in de Lage Landen. De laatste drie stafleden, uit die tijd, vertrekken op 1 september. Met hen blik ik terug op de voorbije jaren.

Warme persoonlijke herinneringen

Marja van den Ende had in 1974 een sollicitatiegesprek met Paul Schackmann, in een klein kamertje: "Ik kreeg niet het hele pand te zien. Dus de eerste werkdag was een grote verrassing. Als gereformeerd meisje in een gemoedelijke katholieke omgeving: ik heb me er meteen thuis gevoeld. Ik werd ingewerkt in mijn functie. Ik hielp mee met het opzetten van het ABF. Alle huizen hadden toen nog eigen beleggingsportefeuilles. Samen met meneer Schreiner hebben we die samengevoegd, nadat de plaatselijke econoom akkoord was gegaan. Dat kostte veel tijd voor pater Clemens die de huizen afging. 'In Groningen zijn ze eindelijk om. Het was een kwestie van overtuigen...' hoorde ik hem ooit zeggen. Dat laatste kon hij erg goed: overtuigen, niet dwingen. Er was nog geen computer. Alles werd met de hand gedaan. Er werd veel geschreven. Er was al een boekhoudmachine. Met zijn tweeën deden we de administratie. Ik heb veel geleerd van Schreiner en Schackmann. Toen Schreiner met pensioen ging werd Paul Schackmann hoofdadministrateur en ik werd administrateur. Ik ging naar een andere kamer."

Carola Lexmond: "Ik begon in 1976 als medewerker van Paul Schackmann. Bij Marja op de kamer. Wij deden praktisch alles nog met de hand. Betalingen doen, belastingen uitzoeken en zo. Saai werk. Maar meneer Schreiner en Schackmann gaven mij leuk werk: de gegevens in de boekhoudmachine 'inkloppen'. Het was een machine met kaarten, met sub-grootboek enzovoort. Maar de machine maakte lawaai. We werkten normaal met open deuren, maar pater Clemens deed de deur dicht wegens het kabaal. Hij was een geweldige man, een vaderfiguur. Het werken bij de jezuïeten voelde als een thuis. Ik kende alleen de jezuïetenwereld in Den Haag. Toen ben ik, vaak op een vrije dag of in het weekend, met Leo Leclair samen op bezoek bij de huizen geweest, zoals het bedrijfsapostolaat in

Voordeur van het provinciaal, Amaliastraat 13

Geervliet, de boerderij van Karel Douven (biodynamisch, heel apart), het St Maartenscollege met de Esserhoeve in Groningen, waar Dries van den Akker godsdienstles gaf: ik mocht in de klas zitten. Maar eind 1986 ging ik weg om voor mijn zoon Alex te zorgen. Parttime werken kon toen nog niet."

Sint Claverbond

Op het economaat was niet alleen de administratie voor de woonhuizen van de Nederlandse jezuïeten, maar er was ook een afdeling van waaruit de colleges werden bestuurd en later verzelfstandigd werden. Eerst was dat pater Ben Bot met een secretaresse, later pater Gerard Zaat. Daarnaast was de missieprocurator. Bijna een eeuw had die in Nijmegen gezeten, maar in 1986 kwam die naar Den Haag. Daar moest een secretaresse komen. Carola werd teruggevraagd om daar parttime secretaresse te worden: "Pater Leo van der Drift was een erg behulpzame man die spontaan meewerkte met mijn flexibele werktijden. De paters zijn altijd betrokken geweest bij onze gezinssituaties. Toen pater De

Ruiter de missieprocurator overnam, kwam ik op de administratie, een verdieping lager. Ik kwam weer te zitten op mijn vroegere afdeling. De personeelsuitjes waren geweldig. In 2008 werd pater Eduard Kimman de nieuwe provincie-econoom en missieprocurator. Hij gaf mij verschillende taken voor de missieprocurator en voor het kwartaaltijdschrift. We vormden samen de missieprocurator Sint Claverbond; soms werd ik *Ibu Claver* genoemd. Het werk bij de missieprocurator hoorde helemaal bij mij. In 2012 vertrok de gemeenschap. We gingen samenwerken met de Vlamingen. Dat was een hele overgang. De taal lijkt wel op elkaar maar het is een ander land met een andere cultuur. De samenwerking gaat nu uitstekend. Een overstap naar Nijmegen, en later Antwerpen was voor mij niet haalbaar. Eerst werkte ik nog alleen op de Amaliastraat, maar vanaf 2018 ben ik thuis gaan werken."

Grote veranderingen

Marja van den Ende: "Ja, die jaarlijkse personeelsdagjes waren heel leuk. Ik kwam in restaurants waar ik nooit was geweest. Ik heb leren dineren.

Rob Bakker, Carola Lexmond en Marja van den Ende (rechts)

Pater Clemens Brenninkmeijer was erg gezellig. Hij dronk Cassis: bloemenvazen vol! Als hij bij ons op visite kwam, bijvoorbeeld kraamvisite, dan zorgden we voor een fles witte port in huis. Tussen 1984 en 1990 bleef ik thuis om voor mijn zoon Bas te zorgen. Toen ik terugkwam was pater De Ruiter de econoom (1987-2008). De heer Gijs van Doorn was gebleven als adjunct-econoom en als personeelschef. Ondertussen was alles gecomputeriseerd. Mijn man Toon heeft daarbij geholpen. Hij heeft zelfs een klein programma geschreven voor de periodieke betalingen. Pater De Ruiter zei vaak dat we moesten afbouwen. Met pater Kimman begonnen we weer op te bouwen: Amsterdam, Utrecht, Nijmegen. Spannend. Geen neergaande spiraal meer. Hij begon meteen met het opschilderen van het kantoor. Andere meubels erin. Het was even hectisch. Het vertrek van de patersgemeenschap in 2012 bracht een grote verandering in de sfeer. Er waren geen paters meer bij de koffie. Het woonhuis stond leeg. Ongezellig. Toen in april 2014 onverwachts het bericht kwam dat Frans van der Lugt was neergeschoten, gingen we bidden in de kapel, in een

huis dat verder leegstond. In januari 2017 gingen Rob en ik naar Nijmegen, naar Aqua Viva. De tuin en het parkgebouw waren toen nog niet af. In juni 2018 ging ik met pensioen, maar ben daarna drie dagen in de week blijven werken. Met overnachtingen in hotels."

Een baan voor het leven

Als laatste spreek ik met Rob Bakker, die herstelt van een fietsongeluk. Hij is in 1982 begonnen: "Ik zou Marja gaan opvolgen. Die was administrateur. Zij heeft me ingewerkt en daarna ging ze met zwangerschapsverlof en bleef zij thuis voor haar gezin zorgen. Zes jaar. Toen Marja terugkwam zat ik op haar plaats en werd zij mijn assistent. Dat is typerend voor het economaat in die jaren: we rouleerden vaak. Dat ging erg gemakkelijk. Marja wilde niet de avondstudies doen voor SPD 1 en SPD 2. Ik wel. Het voelde niet als rivaliteit. We hebben ons altijd gelijkwaardig gevoeld. Vooral de laatste tijd. Geen hiërarchie. Dat kenden we niet. We waren collegae. De adjunct-econoom Gijs van Doorn stond wel een trede hoger. Hij was iets for-

meler dan Schackmann, zijn opvolger, waar ik heel lang en heel prettig mee heb samengewerkt. Pater Clemens was iemand met een verziende blik. Hij zei me ooit: 'Het aantal jezuïeten neemt af, de werkzaamheden hier ook. Ik heb zo'n beetje gepland dat jij hier kunt blijven zitten tot je pensioen.' Het werd een baan-voor-het-leven. Met een heel aparte werksfeer, zoals 's ochtends het koffie drinken met de paters. Ik kwam uit het bedrijfsleven en ik kende die gewoonte niet. Ik was gaan solliciteren op een advertentie: die had mijn schoonmoeder gelezen. Ik wist niet wat jezuïeten waren. Ik heb er toen eerst wat over gelezen. Later heb ik mij er meer in verdiept en een grote bewondering voor het kloosterleven gekregen. Ik kwam uit een drukke zaak met veel te weinig tijd voor mijn gezin. Nu kwam ik in een andere wereld: rust, dankbaarheid, belangstelling, en zo. Dat was een groot verschil met het harde bedrijfsleven. Mijn zoons switchen nu veel gemakkelijker. Waarom zou je switchen als de werksfeer goed is? Waarvoor we werkten: dat was een goed doel. Aanvankelijk was de afdeling voor de colleges, de Sint Willebrordus Stichting, afgezon-

derd. Dat werd helemaal afgebouwd. Toen rond 2000 Gerard van Dijen stopte, kreeg ik de verslaggeving van de stichtingen erbij."

Vertrouwen in de toekomst

Ook bij Rob Bakker hoor ik de verschillen tussen de drie economen, maar vooral de warme herinnering aan pater Brenninkmeijer: "Die was er". "Pater De Ruiter liet ons veel ruimte. Hij gaf vertrouwen. Pater Kimman haalde eerst alles overhoop, maar op een gegeven moment ontstond er vertrouwen. Vertrouwen is bij ons de basis. In 2017 verhuisden Marja en ik naar Nijmegen. Vanuit de historische Amaliastraat, waar wij door het vertrek van de jezuïeten een beetje op een dood spoor zaten, naar het levendige Aqua Viva waar onze paters en broeders woonden. Marja en ik leefden daar echt op met alle nieuwe interessante financiële kwesties. We werkten daar echt weer tussen onze eigen jezuïeten. Na zoveel jaar een mooie finale."

Toon en Marja – een toast op de toekomst!

Ze stemmen overeen als ze zeggen: "De afgelopen vijf jaar hebben we intensief met de Vlamingen moeten samenwerken. Dat was geen eenvoudige tijd. Sociale zekerheid, belastingen, budgettering zijn in België anders geregeld dan in Nederland. De Belgen denken en doen toch anders dan wij Nederlanders. Het was wennen om de denkbeelden van elkaar te accepteren. Het vertrouwen is nu gegroeid en gelukkig kunnen wij drieën nu al onze kennis en ervaring met een gerust hart overdragen aan onze Vlaamse collegae. Na zoveel jaren mogen wij terugkijken op een onvergetelijke werkgever."

Eduard Kimman sj

AMSTERDAM

Xaveriushuis

Ook wij, jezuïeten in Amsterdam, zijn gebonden door het virus. Tot nog toe is niemand van ons door het virus zelf aangetast. Maar wij ondervinden ook alle beperkende maatregelen. Onze kerk is sinds 15 maart dicht. Wij vieren wel elke zondag (in de lege kerk) om 10 uur eucharistie, die door de goede zorgen van Guido Attema of van Gerwin Roffel op internet live gestreamd wordt. Na de viering blijft het filmpje te bekijken via de website van de Krijtberg. ✱ Het is een vreemde ervaring om in de eucharistie voor te gaan en daarbij te preken voor een lege kerk. Toch weten wij dat op het moment van de viering zo'n tachtig mensen meeleven en dat er daarna nog een vierhonderd mensen het filmpje bekijken en misschien gebruiken om te bidden. ✱ Sinds maandag 27 april sturen wij ook elke dag om 13 uur een kort gebedsmoment het internet op. Het is ook te bekijken via de website en Facebook van de Krijtberg. ✱ Zo waren de Goede Week en Pasen een heel bijzondere belevenis. Witte Donderdag werd een sobere viering. Met Goede Vrijdag hebben wij met de geloofsleerlingen, zij die in de geloofscursus zich op doop en/of vormsel hadden voorbereid, een sobere dienst gevierd met grote afstand tussen de deelnemers. De Paaswake hebben wij als gemeenschap van het Xaveriushuis gevierd in een donkere en lege kerk. Er was alleen bij het altaar een beetje licht. Het heeft ons allen sterk aangegrepen en ons dichter gebracht bij de angstige en opgesloten leerlingen na de dood van Jezus. Ook wij hebben als het ware de Heer zien verschijnen in ons midden "hoewel de deuren gesloten waren". ✱ Alle medebroeders in het Xaveriushuis blijven thuis. Maar via telefoon, e-mail en internet-vergaderingen houden wij contact met mensen voor begeleiding in geestelijke oefeningen, voor een gesprek, voor geloofsbegeleiding ... ✱ Toon Suffys antwoordt ook op e-mails en telefoons. Hij voelt zich niettemin een beetje opgesloten en nutteloos in de gemeenschap. Anders ging hij regelmatig boodschappen doen om brood en beleg, fruit, melk en yoghurt bij te halen. Maar omdat hij nu ook bij de kwetsbare soort van oudere mensen hoort, mag dat niet meer. Het geeft hem het gevoel dat hij de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt. Maar hij is gezond en verbonden met God en mensen en dat is goed. ✱ Ward Biemans is in mei begonnen aan een serie online-bijeen-

komsten over 'Christus leeft', de brief van paus Franciscus uit 2019 naar aanleiding van de Jongerensynode. De bijeenkomsten worden gehouden in het Engels in het kader van de Krijtberg academie en in het Nederlands voor theologiestudenten en andere belangstellenden. GCL-bijeenkomsten en vergaderingen gaan eveneens online door, net zoals de meeste van de begeleidingsgesprekken vanuit het studentenpastoraat. ✱ Onder anderen Gregory Brenninkmeijer, Ben Frie en Nikolaas Sintobin hebben meegewerkt aan het boek *Leven een kunst*, een aantal Ignatiaanse meditatie's, geschreven voor het webmagazine *Ignis*, en verschenen onder redactie van Rick Timmermans (zie pagina 19). ✱ Ook vanuit De Lairesestraat onderhouden de opgesloten bewoners contacten met buiten via telefoon, e-mail, WeTransfer, Zoom, podcast enzovoort.

ANTWERPEN

Romero-Loyola

Op zaterdag 8 februari heeft een vijftal medebroeders van de gemeenschap Pierre Favre ons met een bezoek vereerd. Na een eucharistieviering, voorgedaan door Walter Ceyssens, hebben zij met ons het middagmaal gedeeld. ✱ Even later mochten we Frans Chanterie verwelkomen vanuit Nairobi. Onze spraakzame gast heeft ons – zoals bij zijn vorige verblijven – in zijn kleurige stijl weer veel verteld over zijn werk aldaar. Met het oog op zijn gezondheid zal hij niet naar Afrika terugkeren. Na enkele medische controles heeft hij een vaste stek gevonden in Capenberg, waar de gemeenschap zich zeer verheugt over deze dynamische aanwinst. ✱ Over het wel en wee in deze coronatijd heeft onze overste, Guido Dierickx reeds uitgebreid verslag uitgebracht in de *Tussentijdse sj-berichten* van 2 april jongleden. Maar omdat niet alle lezers van *Jezuïeten* die berichten kunnen lezen, vatten we even het belangrijkste samen. Door de pandemie wordt ons sociale armoede opgedrongen. Er komt nog weinig bezoek. Zelfs de lekenmedewerkers van het regionaal bestuur werken van een afstand. En wijzelf gaan minder naar buiten. Alle boodschappen worden door onze toegewijde minister Wiggert gedaan. Zolang we voor de 'fitness' nog uit mogen, wordt die ruimte dan ook met volle overgave benut. ✱ Intussen gaan de activiteiten die binnenshuis kunnen plaatsvinden, zo bijvoorbeeld het bestuur

van de regio, via internet onverminderd door. Met de pastorale contacten ligt dat moeilijker, maar ook daar schept e-mail en Skype en al zijn navolgers onvermoede mogelijkheden. ✱ Ook binnen huis zijn de contacten beperkter wegens de 'social distancing'. De gezamenlijke maaltijden aan de ronde tafel zijn vervangen door gespreide maaltijden in de ruime eet- en zitkamer én – wat een voorrecht tijdens de zonnige dagen! – op het terras. De Goede Week hebben we wel samen kunnen vieren, omdat we op de benedenverdieping van het huis in de Prinsstraat over een ruimte beschikken die voldoende spreiding toelaat.

BIRMINGHAM

Noviciaat Manresa House

Sinds het vorige bericht heeft tweedejaars novice, Paul, ons verlaten. Met veel hartelijkheid over en weer. Hij is teruggekeerd naar Ierland, waar hij intussen weer als priester werkzaam is. ✱ Tegen de Vasten vertrokken de resterende vier novicen in groepjes van twee voor een experiment van ruim zes weken. Dunstan en Sam naar een jezuïetenparochie in Dublin, TJ en John naar een jezuïetenparochie in Southall, London. Beide parochies worden intensief bezocht en hebben een druk sociaal verkeer. ✱ Toen brak 'Het Virus' uit. Pater Tony, onze 'elder statesman' behoorde met zijn 87 jaar tot de meest risicovolle groep en werd met een aantal andere bejaarde medebroeders samengebracht in Saint-Beuno's, ons retraitehuis in Wales. Dunstan en Sam werden daar aan de gemeenschap toegevoegd om alle mogelijke hulp te verlenen. Dunstan, in zijn vroegere leven ooit schaakkampioen, gaf schaaklessen; Sam nam alle technische voorzieningen voor zijn rekening. Daarnaast werden ze ook ingeschakeld om overwegingen te houden. ✱ In Londen werd het contactpastoraat omgezet in digitaal pastoraat. John en TJ verzorgden dagelijks een digitale meditatie van tekens zo'n 30 (!) minuten. ✱ In Birmingham zelf waren de senior gemeenschapsleden op elkaar aangewezen. Dries brengt de bibliotheek op orde en legt een digitale catalogus aan, zo'n negenduizend titels. Kevin loopt drie keer per dag met ontsmettingsmiddel alle deurknoppen, lichtknopjes enz. na. Daarnaast vraagt de aanname en registratie van nieuwe kandidaten (hoe hoopvol!) veel tijd en intensieve digitale samenwerking met jezuïeten elders in Groot-Brittannië. Mick

inventariseert wat er straks allemaal mee moet respectievelijk weg kan, als we gaan verhuizen. Simon, de overste, zorgt voor ons als een moeder. Kensy, de studentenpastor, gaat vanuit onze kapel regelmatig digitaal voor. Kensy zegt dat zijn uitzendingen gevolgd worden door zo'n 30 tot 130 personen, tot in India toe, waar zijn moeder tot zijn vaste fans behoort.

BOECHOUT

Xaverius in Capenberg

Op 28 februari hebben we met een passende viering afscheid genomen van Mon Swaelen, priesterarbeider. Vermits hij zijn lichaam aan de wetenschap heeft afgestaan, zal de teraardebestelling in Heverlee later gebeuren. ✱ Het was Palmzondag even schrikken toen we Theo Fonteyn aan het ontbijt misten. Omdat hij die nacht een kleine hersenbloeding had gehad met 'krachtverlies' aan de linkerkant, werd hij overgebracht naar het ziekenhuis waar bezoek helaas onmogelijk was, heel frustrerend voor zijn vrienden van 't Eilandje. Sinds 23 april verblijft hij in Huize Stracke, waar hij beter opgevolgd kan worden voor revalidatie. Ludo Vanden Broek heeft daar terug gezelschap van een medebroeder. ✱ De lockdown vroeg aanpassingen. Zo vieren we eucharistie in de recreatiezaal, waar we ons in een kring rond de tafel zetten. ✱ Hoe vullen we onze coronatijd? Pechvogel van de maand is onze nieuwkomer Frans Chanterie. Om wat kwaaltjes bij te werken kwam hij met spoed uit Kenia naar België gevlogen en, vooraleer hij alles optimaal kon laten verzorgen en verdere toekomstplannen maken, zag hij zich plots gevangen in een gouden kooi. Hij doet zijn reputatie als entertainer alle eeraan. ✱ Jos Alaerts heeft zijn grote droom afgewerkt. 'De Evangelische Parel' wordt beslist een pareltje, mede dankzij het werk van Dirk Boone. Roland Daes heeft nu tijd om al zijn boeken te ordenen. De evolutie in Burundi vormt de kopzorg van Bob Albertijn. Onze nestor Geert Boeve: in de voormiddag een flinke wandeling door het domein en in de namiddag een spelletje scrabble met Jos. Ook Charles Verhezen blijft bij dit alles zeer rustig. Nu de lente volop aan de gang is, kriebelen weer de groene vingers. Voor Maurice Delbaere betekent deze coronatijd een tegenvaller. Kon hij nog op de valreep hoorapparaten aanschaffen, zijn problemen zijn een andere zaak. De consultaties

bij de dokter zijn uitgesteld en a fortiori ook een eventuele operatie. Bert Rosseels zorgt als mantelzorger voor het nodige en bekommert zich om zijn pastorale taken in Turnhout.

BRUSSEL

Arrupe

Onze Heer verbleef vrijwillig veertig dagen lang in afzondering om er te vechten tegen de onzichtbare vijand van de menselijke natuur. Maar in onze vastentijd dwingt de Federale Overheid ons om daar iets langer over te doen. Als kwetsbare 65-plussers worden wij aldus veroordeeld tot eenzame opsluiting in de kluisenaarscel. Wij, de toegewijde doehet-zelvers, de voorvechters van een hyperactieve religieuze Orde, de kampioenen van het Sociaal Apostolaat, die onverbeterlijke wereldverbeteraars als wij zijn... Uitgerekend wij, in onmacht, voor onbestemde duur vergrendeld. God alleen is rechtvaardig. ✱ Toch ontdekken wij rap onze sluimerende Kartuizerziel. Op Goede Vrijdag begraven wij Onze Heer 'in intieme kring' vanwege de lockdown in de huiskapel. Spoedig daarna bemerken wij dringende noden in onze kloostertuin. In de Paastijd verrijst dan pater Jos Janssens uit het graf om te gaan delven in de droge, verharde tuingrond en de christelijke strijd aan te gaan tegen de zedenverwilderende onder de vele woekerplanten. Ludwig strooit er ondertussen met kwistige hand de kiemen van een zomerse bloemenweide. Het wordt ooit nog wel wat. ✱ Inmiddels bevecht Walter Devos, onze bouwheer, de huiselijke reparaties van lekkende kranen, ontkalkers, liften, naai- en wasmachines, ontwart knelpunten in elektrische leidingen en kondigt de definitieve uitroeiing af van alle ongedierte in de kelders. De andere Walter, minister Fabri, verlaat regelmatig - als enige en met ware doodsvrachting - onze veilige burcht op zoektocht naar mondvoorraad in de wijk. Een vredelievende zustergemeenschap naait een lading mondkapertjes die ons beeldig passen. Onze overste, Hugo Carmeliet, houdt ons onderwijl op de hoogte van de relletjes in Kuregem en de opkuis door de strijdmacht erna. Tenslotte bereiken ons ook uit Aalst voorspoedige berichten vanwege de in-stilte-volhoudende pater Rik De Gendt. ✱ De rust in de Brusselse straten wordt af en toe akelig onderbroken door sirenes van hulpdiensten. Die herinneren ons aan de dingen die er in het leven écht toe doen.

HEVERLEE

Jezuïetenhuis

We mogen met enige tevredenheid terugkijken op de geplande initiatieven uit onze vorige kroniek. De herschikking van de huiskapel is een succes geworden; de gespreksgroep startte, weliswaar met een beetje horten en stoten. De gesprekken van de studenten met de paters konden nog doorgaan. Tot aan de 'lockdown'. Toen trokken de studenten - op vijf na - naar huis. De gemeenschap kreeg 'huisarrest', enkelen werden negatief getest. Zoveel veranderde er niet voor de meesten onder ons. Slechts met drie aan tafel, eucharistie en gebedsmomenten in de kerk, voldoende afstand in recreatie en TV-zaal. Meer dan ooit werd gebruik gemaakt van onze heerlijke tuin. ✱ Vooraf konden nog wel wat activiteiten in huis doorgaan. Het kamerkoor Koordinaat gaf een gewaardeerd concert in de kerk. Een fotoclub hield expositie met het werk van haar leden. Roger Lenaers diende vanuit zijn rolstoel nog een doopsel toe aan een volwassen man in de huiskapel. Op 24 februari werd zijn rechterbeen tot boven de knie geamputeerd. ✱ Pater Hyacinthe Loua, oud-provinciaal van de West-Afrikaanse provincie, verbleef in de maand februari bij ons om wat uit te rusten en geneeskundige onderzoeken te ondergaan. Pascal Calu kwam ons even bezoeken met een vijftal medestudenten van Centre Sèvre. ✱ Op 30 januari werd pater Herwig Arts definitief nieuw lid van onze gemeenschap. ✱ Begin februari werden de werken aangevat voor de heraanleg van de Waversebaan, een welkome afleiding om te volgen vanop ons terrein. ✱ Wij betreuren het overlijden van pater Cyriel Van Doorselaer die - in comatoestand - zijn 107e verjaardag bereikte. Pater Jos Peeters was hem enkele uren tevoren vooraf gegaan. We hebben voor beiden samen de afscheidseucharistie gevierd zonder families. Enkel broer Willy van Jos en diens dochter Tinne konden erbij zijn en naar het kerkhof begeleiden. ✱ Ook Broeder Raf Deweer verliet ons op beloken Pasen bij het begin van ons avondgebed. Ook hij werd in de intimiteit van de gemeenschap begraven, zonder de aanwezigheid van zijn zus Paul, binnenkort 94 jaar. Wij hopen later voor de drie overledenen een gedachtenisviering te kunnen houden met de familie. ✱ Gans de veertigdagenperiode heeft Peter van Gool ons avondgebed verzorgd. De Goede Week en de Paasviering verliepen in een rustige biddende sfeer. ✱ Met de lockdown

maken we dankbaar gebruik van de communicatiemiddelen. Bob Ceusters hield contact met zijn dialooggroep van Marriage Encounter. Ook onze Raad van Bestuur kon toch vergaderen dankzij een inderhaast gedownload 'Zoom' en nadien 'Blizz'-programma.

LEUVEN

Lessius

In Leuven betekent Corona een Digitale Revolutie. Via Zoom en Skype Business wonen onze professoren Jacques Haers, Nicolas Standaert, Rob Faesen en Jos Moons vergaderingen bij en geven ze college. Of ze nemen colleges van tevoren op via KAL-TURA. Geheimtaal? Dat was het tot voor kort voor ons ook. Beetje bij beetje ontdekken we nieuwe mogelijkheden. ✱ De universiteit past langzaam de retoriek aan. Klomk het aanvankelijk bijna juichend dat alles doorging - business as usual - en dat er kansen waren met de moderne media, inmiddels schreef de rector een bijna pastorale mail, waarin hij schrijft dat hij begrijpt dat studenten van slag zijn. Dat viel goed bij de studenten. Want ze maken zich zorgen over hoe ze hun kot betalen nu hun baantjes verdampt zijn, of over hoe het met familie ver weg is, bijvoorbeeld omdat ze uit het buitenland komen. En hoe moet het met de examens, en hun theissen en stages? Veel studenten hebben moeite met concentreren. ✱ De Universitaire Parochie doet mee in de Digitale Revolutie. Jacques Haers, Jos Moons en Christophère Ngolele gaan regelmatig voor in YouTube vieringen in het Nederlands, Engels en Frans; de huiskapel draait overuren! Verder is er een website met veel links, gebeden, teksten, enzovoorts: 'van elkaar voor elkaar'. Dopen, communies, vormsels en huwelijken worden verzet. ✱ Ondertussen is de sfeer in huis goed. Er is nog nooit zo veel gemeenschapsleven geweest! We koken voor elkaar, we poetsen voor elkaar, sommigen eten samen, en elke week hebben we een uitwisseling over hoe het ons gaat en wat er praktisch bij te sturen valt. We hebben zelfs een huisdokter. Nee, niet Marc Desmet. Die doktert in Hasselt, waar Corona flink heeft toegeslagen. Maar Charlie Gomez, een van onze Spaanse scholastieken. Wie koorts heeft, meldt zich bij hem, zo spraken we af. En steeds maar handen wassen, natuurlijk.

MECHELEN

Huis Leliëndaal

Een vriend beschreef een jezuïetencommunity eens als een groep mannen die een kring vormen, schouder aan schouder staan en naar buiten gekeerd. Tijdens de voorbije coronaweken hebben wij die beschrijving kunnen testen. Voor we het beseften vormden we een kring en waren we naar buiten gekeerd. Dat was onder meer de verdienste van onze recente aanwinst, Philip Debruyne. Hij nam contact op met een aantal Mechelse parochies die hun kennis en kunde genereus ter beschikking stelden. Men besloot misvieringen aan te bieden die om welk uur ook, tot in de huiskamer gevolgd konden worden. Enkele van ons gingen voor in de Eucharistie, anderen ondersteunden het koor en weer anderen vertegenwoordigden de gedwongen afwezige gelovigen. Maar, liefst laat ik Philip aan het woord. Hij was immers de drijvende kracht achter dit initiatief. We zijn erg blij dat vele mensen hebben kunnen kijken naar de vieringen van de Goede Week die in onze kerk van Leliëndaal werden opgenomen en geplaatst op het YouTube kanaal 'Kerk in Mechelen'. We zijn vooral gelukkig omwille van het grote aantal kijkers, maar ook om de kwaliteit, de 'kijkersloyaliteit' zoals dat heet. Elk van de vieringen van Palmzondag, Witte Donderdag en de Paasnacht noteerde meer dan 250 kijkuren. We hopen dat dit initiatief onze gemeenschappen in geloof, gebed en inzet mag doen groeien.

NIJMEGEN

Aqua Viva

Uiteraard heeft de uitbraak van het coronavirus ook een enorme impact (gehad) op ons huis. Medio februari kwamen er steeds meer onheilspellende berichten in de kranten en op het nieuws. Het leek nog ver weg, met veel zieken in China en andere Aziatische landen, maar inmiddels waren er de eerste ziektegevallen in Duitsland en België. Tegen het einde van de maand werden er in ons huis hygiënemaatregelen afgekondigd: regelmatig handen wassen was de boodschap. Wij vierden echter nog carnaval (een heel gezellige middag op 25 februari), hadden nog gasten in huis en konden zelf nog bij anderen op bezoek gaan. In de tweede week van maart ging het opeens heel snel. Geen handen meer schudden en afstand houden waren

de nieuwe maatregelen. Op 13 maart werd afgekondigd dat verwanten niet meer op bezoek konden komen en werd de 1 meter regel van kracht in ons huis. De refter werd heringericht, zodat we met twee personen aan een tafel zouden zitten in plaats van de gebruikelijke vijf. Op 16 maart hoorden de vrijwilligers, dat ze niet meer het huis in konden komen. Het werk dat zij deden moest nu door de medewerkers zelf worden opgepakt. Op 18 maart kwam bovendien het advies van het RIVM dat ook contactpersonen niet meer op bezoek mochten komen in verzorgingstehuizen. Dit gold ook voor de contactpersonen van de leken die bij ons appartementen huren. ✱ Al deze maatregelen hadden op de verschillende groepen mensen hier in huis, een andere impact. Buiten-wonende communityleden, met regelmatige contacten in stad en omgeving (Joop van Banning, Jan Bots, Johan Flapper en Alex Grooten), mogen niet meer in huis komen. Degenen die buiten wonen en die deze contacten niet hebben (Jan van de Poll en Joop Schopman) mogen dat wel. Zij zijn nog dagelijks aan tafel. Tjeerd Jansen heeft alle contacten met anderen afgezegd (althans in fysieke zin), is dagelijks in huis en koopt nog steeds lekkere hapjes in. Inwonende communityleden mogen buiten gaan wandelen, maar hebben te horen gekregen zelf liever geen boodschappen meer te doen en altijd de regels van de social-distancing in acht te nemen. ✱ Voor de niet-religieuzen (of diocesane priesters) is de verandering in deze periode het grootst. Zij zijn gewoon om regelmatig bezoek van familie en vrienden te krijgen. Dat kan nu niet meer. Als we niet oppassen, slaat bij hen de eenzaamheid toe. Wij proberen daar natuurlijk wat aan te doen. Sommigen hebben een tablet of laptop waardoor zij contact met de buitenwereld kunnen houden. Voor anderen zijn wij hard bezig dit soort middelen voor hen te regelen. Er is een 'contactmoment' georganiseerd door in de middag een viertal stoelen in de aula voor het raam te zetten met een mobiele telefoon. Vrienden en familie kunnen dan buiten op een stoel bij de aula gaan zitten, en via de telefoon een gesprek voeren terwijl men elkaar ziet. Het ziet er wat vreemd uit. Maar het voorziet in een behoefte die op dit ogenblik scherp gevoeld wordt. ✱ Al met al maken wij het goed. Het belangrijkste is dat wij nog steeds geen uitbraak van het virus in huis hebben. Dat is ongetwijfeld deels aan geluk te danken. Maar zeker ook aan de tijd genomen

(en noodzakelijke, hoewel onaangename) maatregelen. De stemming in huis is over het algemeen goed. Ook onder de medewerkers, die nu onder grotere druk moeten werken. We zijn hen altijd veel dank verschuldigd. Maar voor de manier waarop de zaken nu lopen in deze moeilijke tijden, mogen wij hen des te meer dankbaar zijn. ✱ De bij ons huis horende trieste gebeurtenissen gaan in deze periode ook door. Stef van der Grinten stierf op 4 maart. Hij was al een lange tijd fysiek en mentaal achteruit aan het gaan. Van het laatste carnaval dat hij meemaakte, heeft hij nauwelijks genoten, terwijl hij altijd zo'n carnaval-mens was. Wij hebben waardig afscheid van hem genomen. Op 6 maart overleed Huub Wimmers. Zelf vele jaren actief in de gezondheidszorg werd hij de laatste tijd regelmatig als medisch wonder beschreven door de hoge ontstekingswaarden die hij had. Hij hield het eindeloos vol, tot op heel late datum hapjes klaar makend voor de avondrecreatie van de somatische afdeling. Op eigen verzoek is Huub in heel kleine kring begraven en laat een bespeurbaar gat achter. Op 20 maart kwam Hans Putman hier in huis, zwaar ziek van kanker en met de wens om hier, dicht bij zijn familie, te kunnen sterven. Hij overleed negen dagen later, en werd begraven in aanwezigheid van familie en een paar medebroeders met een mooie uitvaartviering, die volop door de coronamaatregelen getekend was. ✱ De overgang van de normale naar de corona-tijd heeft ook enkele van onze gasten in het ongerede gebracht. Twee OMI-paters uit Suriname (Noordermeer en Wewe, beide bekend van eerdere bezoeken) kwamen met een hele groep mensen over om het Heilig Land te bezoeken. Na een korte tussenstop hier, strandden zij in Bethlehem vanwaar zij Israël niet in mochten vanwege de virus-uitbraak die inmiddels op de West Bank had plaatsgevonden. Hun terugreis naar Suriname kende de nodige hordes. Ook Jan Bronsveld kreeg volop met hordes te maken. Hij was over uit Alexandrië voor de uitvaart van zijn broer, en zou op de terugreis naar huis bij ons langskomen. Dat is niet gelukt en hij heeft ternauwernood nog een vliegtuig naar Egypte terug kunnen krijgen.

Leven, een kunst - 60 ignatiaanse meditaties

Ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van Ignis zijn 60 meditaties van www.igniswebmagazine.nl gebundeld. Rode draad: levenskunst waar vind je die?

Levenskunst, waar moet je haar zoeken? Het is een vraag die Job al stelt. Ben Frie sj denkt in een van de meditaties uit Leven, een kunst na over deze woorden van Job. Hij schetst de basishouding die nodig is om een levenskunstenaar te worden: "Het belangrijkste is toch, dunkt mij: leven met de werkelijkheid", schrijft Frie. "Zo althans lees ik 'God vreezen'. God respecteren in de manier waarop Hij mensen laat leven. Dat vraagt dat je de werkelijkheid in je wilt toelaten, niet ontkennen of overmeesteren. Ze beide doorleven: vreugde en verdriet, pijn en herstel, duisternis en licht – zoals ze komen en gaan. Dat is wijsheid, levenskunst."

Leven met de werkelijkheid zoals die zich aandient en opdringt. Geen luchtkastelen bouwen, je niet laven aan vrome gedachten die je wegplukken uit het leven van alledag. Nee, nuchter en gegrond in het leven staan. Veel van de meditaties, columns en essays van Ignis gaan daarover.

De kunst van leven, wie zou die niet in de vingers willen hebben, wie zou die niet willen smaken? Het verlangen en zoeken naar levenskunst rijgt zich als een rode draad door deze bundel met zestig meditatie. Deze teksten zijn in de afgelopen tien jaar verschenen op www.igniswebmagazine.nl. Daar wordt vanuit de eeuwenoude ignatiaanse spiritualiteit gekeken naar het christelijk geloof en de wereld om ons heen.

Voor Ignis is al tien jaar een belangrijke grondhouding: onderscheiden waar het op aankomt. Wat komt er op mij af? Wat leeft in mij? Wat is daarin de weg van God? Hoe kan ik groeien in leven en liefde? Ignis poogt de lezer daarbij te helpen en streeft ernaar de schop iets dieper in de grond te steken. Wat gaat er schuil onder de oppervlakteschermutselingen van kerk en samenleving?

De levenskunst is een weg waarlangs we veel wijsheid vinden. Maar wie wijst ons de weg erheen? Het pad is verborgen. De meditatie in deze bundel geven geen pasklare antwoorden, maar laten steeds nieuwe aspecten van levenskunst oplichten.

U kunt een exemplaar van de bundel bestellen in een (online) boekwinkel.

Rick Timmermans (red.), *Leven, een kunst. Ignatiaanse meditatie, Berne Media 2020, p. 212, € 17,90*

Het heilig experiment in Kishor Nagar

Kishor Nagar is het levenswerk van wijlen pater Vic Van Bortel sj (1926-2010). Geraakt door het triestige en uitzichtloze lot van de vele verwaarloosde kinderen en jongeren in de arme stad Ranchi in India stichtte hij in 1969 het 'Social Training Centre for Boys'. Een soort 'jongensstad', in het Hindi 'Kishor Nagar', dat uitgroeide tot een grote leefgemeenschap van kwetsbare jongens. De Vlaamse jezuïet Louis Francken zet het experiment, dat al 50 jaar bestaat, voort.

Leefgemeenschap 'Kishor Nagar'

FOTOGRAAF: GUIDO SWERON

In de late jaren dertig werd een succesrijke film gedraaid over Boys Town, een internaat voor jongens tussen 10 en 16 jaar, in de buurt van Omaha (Nebraska). De stichter, priester Edward Flanagan, was bezorgd om het lot van sociaal en economisch onderfde jongens. Die dreigden opgeslokt te worden door de wereld van miserie en misdaad. Daarom kwam hij met een origineel initiatief. Hij bracht de jongens samen in een woongemeenschap met een eigen school, met een eigen keuken, met eigen sportvelden, zelfs met een eigen postkantoor. En vooral met een haast volledig zelfbestuur. Het experiment slaagde. De jongens groeiden op tot volwaardige burgers en het project vond navolging in andere Amerikaanse steden.

Het vond ook navolging in het Indiase Kishor Nagar onder de impuls van de Vlaamse jezuïet Vic Van Bortel. Het gouden jubileum van die stichting werd onlangs, op 3 november 2019, luisterrijk gevierd door de leerlingen (thans ongeveer 450), door hun leraren en door vele alumni. De charismatische stichter overleed in 2010 maar werd opgevolgd door een andere Vlaamse jezuïet, Louis Francken. Hij wordt bijgestaan door een jongere Indische jezuïet, Walter Beck.

De huidige situatie in Kishor Nagar

Om weer te geven hoe het eraan toegaat in Kishor Nagar kunnen we niet beter dan citeren uit de laat-

ste nieuwjaarsbrief van Louis Francken.

"De richtlijnen zijn: bescherm het kind zodat het geen verdere schade oploopt. Alleen maar schade afweren is niet genoeg. De begeleiding heeft als doel het beste voor ieder kind te realiseren. Kinderen zijn ook mensen en hebben rechten zoals iedereen, ook het recht van participatie in de beslissing over hun dagelijkse leven. Er zijn mensen die daar moeilijkheden mee hebben. De traditie van de jezuïetenscholen en -internaten is altijd een "top-down approach" geweest. Wij beslissen wat goed is voor u en jullie gehoorzamen. Als ge dat niet doet, wordt ge gestraft. Die aanpak is voorbijgestreefd in de wereld van vandaag."

Een veranderende aanpak.

"De nieuwe aanpak vraagt van ons een drastische ommekeer in onze manier van met kinderen om te gaan. Met klascomités komt er een mogelijkheid om met de jongens te spreken en naar hen te luisteren. Er is een comité waar de jongens terecht kunnen met klachten over leraren, leden van de administratie, directie en schoolhoofd inbegrepen. Mijn jezuïeten-collega's voelen zich daarbij een beetje onveilig. Ikzelf zie het als een gelegenheid om een nieuw begin te maken en op die manier meer vertrouwen tussen jongens en staf op te bouwen."

Kwetsbare kinderen

"In december waren de experts in kinderbescherming weer op bezoek... en we hadden twee volle dagen opleiding voor de staf en ook voor de jongens van de hogere klassen. Die opleiding is wel degelijk nodig want we zijn geen gewone school. We hebben kinderen die kwetsbaar zijn. Dat betekent dat onze kinderen een mentale handicap hebben. Bijvoorbeeld: een kind heeft geen ouders meer, is in de steek gelaten. Een familielid heeft het kind wel opgevangen, maar het voelt zich eigenlijk niet thuis in die nieuwe familie. Er is een gevoel van ik hoor hier niet bij. Het kind trekt zich op zichzelf terug, het voelt zich eenzaam. In zulke situaties is er een gevaar dat het kind mentaal en emotioneel niet groeit en niet tot volle ontwikkeling komt. Het kind komt terecht bij ons. Er is gevaar dat het kind zich terugtrekt van de grote groep. Deze kinderen hebben begeleiding nodig om de handicap te boven te komen. Onze taak is zo spoedig mogelijk met alle nieuwe jongens te spreken over hun kinderjaren. Dat wordt *risk analysis* genoemd. Daarna wordt er een actieplan opgesteld zodat er aan ieder kind een aangepaste begeleiding kan worden gegeven."

Moeilijke omstandigheden

Het is leven en werken onder moeilijke omstandigheden. Dit is het arme India, niet het welvarende

Nebraska. "Iedereen weet nu wel dat de keuken zwart ziet van de rook van de kolen. We zijn van plan langs zonne-energie met stoom te koken. Dat zal veel geld kosten... Het is niet alleen de keuken van de jongens die vernieuwd moet worden. De eerste gebouwen zijn zeker 40 jaar oud. Zoals de eerste zaal: de muren zijn gescheurd en het dak lekt tijdens het regenseizoen. De jongens slapen nu in bedden maar er is niet genoeg ruimte om de bedden te plaatsen. Voorlopig zijn ze geplaatst, maar er is zo weinig ruimte tussen twee bedden dat we risico lopen. In geval er iets gebeurt zal er chaos zijn."

De laatste zinnen van de brief komen dan ook niet onverwacht: "Ikzelf, de hele staf en de jongens beseffen zeer goed dat het dankzij zeer veel steun is dat we al zoveel hebben kunnen realiseren. Wij zijn iedereen zeer dankbaar en hopen nog verder op jullie te mogen rekenen."

Guido Dierickx sj

Wilt u dit project steunen?

HUBEJE vzw: IBAN: BE43 4352 0990 0101

BIC: KREDBEBB – 'project Kishor Nagar'.

<https://www.jezuiten.org/ons-steunen/ontwikkelingssamenwerking/>

Pater Raymond Swaelen (1933-2020)

Raymond (Mon) Swaelen werd in Wilrijk geboren op 12 juli 1933 als vierde kind van Jozef Swaelen en Jozefa Liekens. Na zijn middelbare studies in het Sint-Jan-Berchmanscollege van Antwerpen trad hij in het noviciaat van Drongen. Hij doorliep het gebruikelijke curriculum van de jonge jezuïet. Twee jaren filosofie, legerdienst, drie jaren als surveillant en leraar in het college van Turnhout (1959-1962), theologie in Heverlee (1962-1966), priesterwijding (1965), derde proefjaar (1966-1967). Ondertussen had hij kennis gemaakt met een wereld waarmee hij voorheen helemaal geen voeling had, de wereld van de arbeiders. Priester-arbeider worden, dat werd zijn richting in zijn jezuïetenroeping. Van 1967 tot 2011 is hij 'handlanger' geweest in de metaalfabriek van SIDMAR in Zelzate. Omdat hij arbeider wilde blijven tussen de arbeiders heeft hij alle bevorderingen afgewezen die hem werden aangeboden. Tijdens zijn eerste jaren woonde hij in Zelzate samen met een confrater die daar wijkwerker was. Van 1994 tot 2011 betrok hij in Wachtebeke een huisje dat hij alleen bewoonde en dat zelfs zijn geestgenoten schamel noemden.

Na zijn pensionering is hij daar nog vele jaren blijven wonen, in zijn vertrouwde werkmilieu. Toen vond hij ook de tijd om iedere dinsdag in de Antwerpse Londenstraat een middagmaal te verzorgen voor bejaarde en eenzame buurtbewoners. Daarnaast ging zijn zorg uit naar zijn zus die het niet breed had en naar haar kinderen die, naar eigen zeggen, een wijze en slimme oom erg nodig hadden. In 2013 dwong zijn tanende gezondheid hem zich terug te trekken in de gemeenschap van zijn confraters in Capenberg, Boechout. Daar kende zijn leven een opmerkelijke nabloeï. Vooral liet hij zich ontdekken als een zachte, innemende man. De laatste maanden waren moeilijk. Hij overleed op 20 februari 2020. Zijn lichaam schonk hij aan de wetenschap, zijn leven had hij geschonken aan de armen.

Pater Steven van der Grinten (1930-2020)

Steven werd in Heerlen geboren in een gezin van vijf kinderen. Zijn vader was mijnbouwingenieur, zijn grootvader oprichter van de bekende firma van de kopieermachines uit Venlo. Aan moederszijde was hij verwant aan de jeneverfabrikant Nolet uit Schiedam. Steven volgde het gymnasium B, eerst aan het Bernardinus

College van de franciscanen, na de oorlog voortgezet in het jezuïeteninternaat in Gulpen. Op 7 september 1948 volgde hij het voorbeeld van de broer van zijn moeder Zoetmulder, en trad in bij de jezuïeten in Grave. Na het noviciaat en de filosofie studeerde hij biologie in Utrecht en theologie in Maastricht. Op 31 juli 1964 werd hij priester gewijd in Maastricht. Zijn tertiaat deed Steven in de Verenigde Staten van Amerika. Van 1966 tot 1988 was Steven verbonden aan het Stanislas College in Delft waar hij biologie doceerde en godsdienst. Die school maakte zich sterk met het zogenoemde 'Plan Delft', waarvan de belangrijkste elementen bestonden in het transformeren van de jongensschool naar een gemengde school en het eigentijds uitdrukking geven aan de katholieke signatuur van de school in een snel seculariserende wereld. Dat resulteerde in een 'Ignatiaanse Pedagogiek', waarbij gewerkt werd aan 'heel de mens'. Steven zette zich ook in om de ouders bij de school te betrekken door huisbezoeken en door ouderavonden te organiseren over pedagogie en godsdienst. Die aanpak heeft ertoe geleid dat van de zes oorspronkelijke jezuïeten-colleges in Nederland alleen het Stanislas College nog steeds de signatuur van jezuïetencollege heeft. Steven zette zich vooral in voor de Havoleerlingen, die op de school vaak als tweede keus werden beschouwd. Steven was ook dirigent van het schoolkoor. Hij introduceerde het carnaval op een school waar veel van de leerlingen uit het nuchtere Westland kwamen. In die tijd begon hij zijn assistentie in de recent opgerichte Adelbertkerk in Delft-Zuid, waarmee hij 33 jaar verbonden bleef, zowel als celebrant als dirigent van het koor, wat hem de gelegenheid gaf voor een eigentijdse liturgie.

Na zijn pensioen werd Steven van 1989 tot 1995 provinciaal van de Nederlandse jezuïeten. Ook daarna bleef hij zeer actief op bestuurlijk terrein: hij werd bisschoppelijk vertegenwoordiger bij de Nederlandse Katholieke Oudervereniging waar hij veel tijd en aandacht aan besteedde. Hij werd ook lid van het Bestuur van de Laurentius Stichting, de koepel boven een groot aantal katholieke basisscholen in en rond Delft. Uit zijn tijd als provinciaal stamde zijn voorzitterschap van de Kommissie Onderlinge Solidariteit van de Konferentie Nederlandse Religieuzen, een functie die hij vele jaren heeft vervuld. Hij werd ook gevraagd voor de vertrouwelijke functie van privésecretaris van de Nuntius om die van advies te dienen over de nationale politiek en de plaatselijke kerk. In 2012 verhuisde Steven van Den Haag naar het kloosterbejaardenoord in Nijmegen, waar hij een vriendelijke en alom gewaardeerde huisgenoot werd. Hij overleed er op 4 maart 2020 rond het middaguur.

Broeder Huub Wimmers (1934-2020)

Broeder Huub werd geboren in Oud-Valkenburg in een gezin van acht kinderen. Op 18 maart 1952 begon hij aan het noviciaat van de jezuïeten in Mariëndaal. Na zijn geloften werkte hij vele jaren als kok, eerst in de opleidingshuizen waar veel jonge mensen gevoed moesten worden. Dat deed Huub met verve. Als broeder-kok maakte hij lange uren. Met weinig krachten in de keuken en een beperkt budget werd van de kok verwacht dat hij toch een voedzame maaltijd op tafel wist te zetten. In de vormingshuizen ging het dan al gauw over drie maaltijden per dag voor meer dan honderd mensen.

Zeven dagen in de week. Huub was creatief, hij wilde niet alleen voedzaam maar ook lekker koken voor de jonge mensen in opleiding. Dat hij daarbij soms van de officiële regels moest afwijken vond hij alleen maar leuk. Zo kwam het Berchmanianum aan zijn eerste nasi goreng maaltijd; er bleef geen korreltje over. Op Oudejaarsavond smokkelde hij olieballen naar de studenten. Op zijn oude dag zou hij daar smakelijke verhalen over vertellen. Van 1962-1970 was hij kok van het internaat 'De Breul' in Zeist. Daarna begon een heel andere periode in zijn leven. Hij studeerde voor verpleegkundige en werd hoofdverpleger in het St. Antonius Ziekenhuis in Nieuwegein, op de afdeling voor terminale kankerpatiënten. Daar heeft hij zeer veel betekend voor de zieken, zowel in het ziekenhuis als in de thuiszorg. Daarbij nam hij ook taken op zich die niet direct met verplegen te maken hadden, zoals koken voor een gezin waar de moeder ernstig ziek was. Ook hier keek Huub niet op een uur of wat extra. Het leidde tot een documentaire op de televisie, getiteld *Ik blijf bij je*. Hij ontving voor zijn werk in 1995 de legpenning van de Professor Helderling Stichting, wegens bijzondere verdiensten in de zorg voor de zieke medemens. Een jaar later werd hij Ridder in de Orde

van Oranje-Nassau. Ook na zijn afscheid van het ziekenhuis bleef hij werkzaam als verpleegkundige voor terminale kankerpatiënten. Broeder Huub heeft zelf ook ervaren wat het is om ziek te zijn: Twee hersenbloedingen maakten hem gedeeltelijk verlamd, maar met een ijzeren wilskracht oefende hij jarenlang zijn spieren zodat hij kon blijven lopen. Zo kon hij nog jarenlang zijn eigen huishouding voeren. Als iemand op bezoek kwam kon hij rekenen op een viergangen-maaltijd. Het was een hard gelag voor hem de vrijheid van een eigen flat op te geven en naar het Berchmanianum te gaan, maar ook dat heeft hij manmoedig gedragen. Toen hij eenmaal in Nijmegen was heeft hij zich ingezet om het zijn medebroeders zo aangenaam mogelijk te maken. Hij maakte 's avonds in de recreatie hapjes. Hij had met zijn verplegersoog in de gaten met wie het minder goed ging en maakte daar werk van. Als er iemand op sterven lag stond Huub altijd klaar om bij hem te waken. Urenlang zat hij aan het doodsbet. Hij overleed in Aqua Viva aan een longontsteking op 6 maart 2020.

Pater Jos Peeters (1923-2020)

Jos Peeters werd geboren in Berchem bij Antwerpen op 24

september 1923 als oudste zoon van Jozef Peeters en van Gabriëlle Van der Wateren. Vanaf 1935 volgde hij de Latijns-Griekse humaniora aan het Xaveriuscollege te Borgerhout. In september 1941 voegde hij zich bij het noviciaat in Drongen. De gebruikelijke studies volgden noodgedwongen op ongebruikelijke plaatsen. Klassieke filologie (1943-1946) in Drongen en Wépion, filosofie (1946-1949) in Wépion, Eegenhoven en Nijmegen, theologie (1951-1955) in Leuven. Tot priester werd hij gewijd in 1954. In 1956 werd hij tuchtprefect, leraar en jeugdaalmoezenier in het college van Antwerpen. Dat was de aanloop naar het grote werk in de Universitaire Faculteiten Sint Ignatius Antwerpen. Van 1961 tot 1985 was hij er 'studentendecaan'. Daaraan heeft hij zijn naam en faam te danken. Legendarisch was zijn onfeilbaar geheugen. Iedere nieuwe student werd door hem persoonlijk verwelkomd met naam, toenaam en enkele woorden extra. Dat maakte grote indruk op de studenten en vormde een stevige basis voor zijn gezag. Toen er op zeker ogenblik een staking uitbrak, wist hij wie hij moest aanspreken om het oproer te bedwingen. Tijdens de examens ging hij bemoedigend rond. Erna feliciteerde hij de gelukkigen en troostte hij de ongelukkigen. Bij het overlijden van een ouder, van een student was hij present. Ja, hij was de man van de "cura personalis". In 1985 werd hij pastoor in de Turnhoutse Pinksterparochie. Een bloeiende parochie was dat. Ze bleef dat tijdens en dankzij zijn pastoraat. In 1993 keerde hij terug naar de Antwerpse gemeenschap als minister en kerkprefect. In 2015 verhuisde hij, hoogbejaard, naar Heverlee. Zijn laatste jaren werden getekend door ziekte. Het bericht van zijn overlijden op 18 maart 2020 zal

velen diep geraakt hebben, ook vele generaties oud-studenten. Zo jammer dat die, in tijden van pandemie, zijn uitvaart niet mochten bijwonen.

Pater Cyriel Van Doorselaer
(1913-2020)

Cyriel Van Doorselaer is geboren in Sint-Pauwels-Waasland op 16 maart 1913 als vijfde van tien kinderen. Zijn broer Ghisleen werd jezuïet missionaris in India en stierf daar 102 jaar oud: de familie was uit goed hout gesneden. Cyriel deed zijn Latijns-Griekse humaniora in de apostolische school in Turnhout, waarna hij op 23 september 1931 te Drongen intrad. Na het noviciaat volgden onder andere drie jaren filosofie in Tullamore in Ierland en een jaar koloniale wetenschappen in Leuven. Waarom dat verre Tullamore, waarom die koloniale wetenschappen? Had hij toen al een leven als missionaris voor ogen? Later volgde de theologie te Leuven met priesterwijding op 27 juli 1944. In 1946 werd hij vice-missieprocurator in Brussel. Twaalf jaren later stapte Cyriel dan toch over naar een missiegebied om in Kinshasa de eerste econoom van de Centraal-Afrikaanse Provincie te worden. Veertien jaren was hij daar een bekwame boekhouder met het besef dat de beginnende

provincie een grote provincie moest worden die financieel kon instaan voor de vorming van veel jongeren.

In 1972 werd hij benoemd tot medewerker in het centrale economaat van de Sociëteit te Rome. Daar heeft hij 25 jaar lang vreugde beleefd aan zijn werk en een onvergetelijke indruk nagelaten. Ondertussen sloeg hij nooit de vraag af om bij zusters of broeders in de eucharistie voor te gaan. In 1997, op 84 jarige leeftijd, keerde hij terug naar Brussel, naar de Gesu. Ook daar werd hij bekend om zijn kunst van het gesprek. Op 1 augustus 2004 vond hij in Heverlee zijn nieuwe en laatste thuis. Hier wordt zijn honderdste verjaardag feestelijk gevierd. Maar oud worden heeft nadelen. Zijn hardhorigheid evolueerde tot een volledige doofheid die hem isoleerde, maar zijn humeur niet aantastte. Toen hij op 19 maart overleed, was hij de op één na oudste jezuïet wereldwijd.

Pater Hans Putman
(1938-2020)

Hans werd op zondag 12 juni 1938 geboren in Nijmegen als oudste in een gezin van zes kinderen. Zijn vader was leraar klassieke talen aan het Canisius College in Nijmegen, waar ook Hans naar het gymnasium ging

en in de hoogste klassen les van zijn vader kreeg. Na het behalen van zijn eindexamen trad Hans op 7 september 1956 in bij de jezuïeten in Grave. Na de studie filosofie vertrok hij in 1962 naar de missie van het Nabije Oosten. Twee jaar studeerde hij Arabisch in Bikfaya en was vervolgens surveillant aan het College in Cairo. Daar moest hij lesgeven aan wat in zijn ogen verwerd jongens waren; hij had zich het leven als missionaris anders voorgesteld. Wat dat betreft zou hij later nog voldoende aan zijn trekken komen. Vanaf 1966 studeerde hij theologie in Lyon en hij werd priester gewijd op 12 april 1969 in Amsterdam. Daar Hans voorbestemd was om docent kerkgeschiedenis te worden vervolgde hij zijn studie, en behaalde hij in 1970 aan de Universiteit van Lyon een doctoraat met een these over de nestoriaanse kerk tussen 780 en 823.

Van 1973 tot 1979 was Hans in Tanail (Libanon) om een retraitehuis op te richten. Daarna was hij tot 1989 in Minia (Zuid-Egypte) novicenmeester, gevolgd door enige jaren in Cairo en Alexandrië als spiritueel en retraiteleider. Van 1996 tot 2012 was Hans werkzaam in Khartoum (Sudan) aan het grootseminarie. Zowel in Minia als vooral in de Soedan moest Hans werken in armoedige omstandigheden. Dat was geheel volgens zijn eigen verlangen. Hij deed ook veel voor arme mensen en zijn aandacht ging vooral uit naar gehandicapten. Dankbaar was hij voor de steun die hij daarvoor ontving van zijn familie. Wekelijks ontving hij een brief van zijn moeder en na haar dood van zijn oudste zus, die ook regelmatig pakketten opstuurde voor Hans zijn 'kinderen'. Zijn familie kwam hem ook opzoeken in de plaatsen waar hij werkte, en had een goed beeld onder wat voor omstandigheden Hans moest werken.

Zijn laatste jaren bracht hij door in Syrië en Bethlehem. Van daaruit gaf hij vele retraites, wat hij ook daarvoor al veel had gedaan. Zusters hadden daarbij zijn speciale aandacht omdat die vaak in armoedige omstandigheden moesten werken onder zieke en gehandicapte mensen; velen heeft hij opgebeurd. Ook jonge mensen hadden zijn aandacht en voor velen van hen is hij een leidsman en raadgever geweest. Ongeneeslijk ziek keerde hij in maart 2020 terug naar Nederland om afscheid te kunnen nemen van zijn familie. Hij was blij dat hij in zijn laatste dagen werd bijgestaan door zijn eigen neef, die huisarts is in Nijmegen. Hij stierf op zondagochtend 29 maart in Aqua Viva. Hans was een begenadigd retraiteleider en een geliefd pastor. Hij inspireerde door zijn authenticiteit, en door zijn zichtbare vreugde en dankbaarheid voor het werk dat hij mocht verrichten in de Wijngaard van de Heer.

Broeder Raf Deweer
(1928-2020)

Raf Deweer werd op 2 december 1928 geboren in Sint-Lodewijk-Deerlijk, West-Vlaanderen, als zoon van Alois Deweer, werkzaam in de textielnijverheid, en van Maria Verschuere. In 1942 stierf zijn vader en moest hij mee de kost gaan verdienen. Zijn leger-

dienst deed hij bij de paracommando's, wat iets zegt over zijn gestel en zijn durf. Zijn oom, broeder Cyriel Verschuere, was al jaren bouwheer in de Kisantu-missie. Hebben diens verhalen Raf doen dromen? In 1955 trad hij in het noviciaat van Drongen. Hij werd er de wijze medebroeder van de jongere novicen. In 1959 werd hij in Lemfu opzichter van de veestapel van het bisdom Kisantu. Maar al gauw stapte hij over naar het Centre Médico-Scolaire van Kisantu en ging in de leer bij zijn oom. Samen bouwden zij: de parochiekerk van de Drie-Eenheid, gebouwen voor het college Kubama, voor de jezuïetencommunity en voor de zustersgemeenschap. Taalkennis heeft hem niet verhinderd om in goede verstandhouding om te gaan met zijn arbeiders op de vele plaatsen waar hij werkzaam was. Overal populair, werkte hij altijd met hen samen en ging pas rusten als zij naar huis waren. Voor broeder Raf begon de periode van de grote bouwwerken in 1971. In Kimwenza, Popokabaka, in Kigali (Rwanda), opnieuw in Kimwenza, in Kinshasa (waar hij de nieuwe jezuïetenprocurator bouwde), Pelende, Iniangi en nogmaals in Kimwenza. In 1998 verplichtte een ziekte hem naar België terug te keren. In Turnhout werd hij goed opgevangen, mede door pater Dumon. In 2008 verhuisde hij naar Drongen en ten slotte, in 2011, naar Heverlee. Zowel bij de medebroeders als bij zijn familie was Raf een goede en geliefde compagnon. Overal viel zijn gediensstigheid op en ook zijn gebedsleven. Aan zijn ongekunstelde vroomheid bleef hij trouw tot aan zijn overlijden op 19 april 2020.

Tweede van links Pedro Rodríguez-Ponga sj

Pedro Rodríguez-Ponga sj, geboren in Madrid in 1986, is ingetreden in 2009. Hij studeerde in Spanje rechten en op dit ogenblik theologie in Leuven.

We vroegen hem zich voor te stellen:

Mijn ouders brachten mij naar een jezuïetenschool in Madrid waar ik dertien jaar leerling was en heel goede herinneringen aan overhoud. In die tijd werkten er veel paters en broeders in die school. Ze hadden grote invloed op mij.

Wat mij bij hen trof, was hun grote soepelheid om met veel mensen in contact te komen bij allerhande gelegenheden en tegelijk toch een gebedsleven, een communiteitsleven te leiden en tegelijk een persoonlijk contact met Jezus te onderhouden. Ik hield ervan hen te leren kennen en nam in die tijd deel aan retraites en bedevaarten. Hoewel het nooit in mijn hoofd opkwam, mij bij hen aan te sluiten.

Tijdens mijn studies aan de universiteit droomde ik van een toekomst als jurist in een handelswereld. Ik kende de voordelen van dit soort leven: je hebt een goede job; vrouw en kinderen trokken mij aan, maar God vroeg iets anders van mij. Ik nam ondertussen tijdelijke jobs aan, werkte een tijd in een bank en in een 'wetswinkel'. Maar dat aangrijpende vers uit het evangelie: 'Wat baat het de mens heel de wereld te winnen als hij daardoor zijn eigenheid verliest?' hield mijn aandacht gaande.

Na veel gebed en onderscheiding besloot ik mijn kandidatuur te stellen tijdens het laatste jaar van mijn studies rechten. In het begin dacht ik: 'Dit is niets voor mij', maar de gedachte een jezuïet te zijn liet me niet los. Ik besloot te springen en gaf me over.

Ik deed twee jaar noviciaat in San Sebastian (Baskenland) en legde mijn geloften af in de basiliek van Loyola samen met zes anderen. Mijn stage liep ik in Sevilla, na drie jaar in Londen filosofie en mensenrechten te hebben gestudeerd. In Sevilla doceerde ik aan een pas opgerichte jezuïetenuniversiteit, wat helemaal niet makkelijk was maar uiteindelijk mooi werd afgerond. Theologie in Madrid. Dit zat mij lekker. Aalmoezenier zijn in een gevangenis en met jonge mensen bezig zijn, gaf me de kans om al wat ik geleerd had te vertalen naar concrete mensen.

Diaken werd ik gewijd in februari van vorig jaar en als 'corona' het toelaat, volgt de priesterwijding op 27 juni van dit jaar. En de toekomst? Mijn oversten vroegen me verder te gaan in internationaal recht. Hiermee kan je de brug maken tussen geloof en een seculiere maatschappij. Je kan ermee de katholieke visie op mens en gemeenschap, als en bron van vreugde en gerechtigheid, van vrede ook duiden.

Pedro Rodríguez-Ponga sj

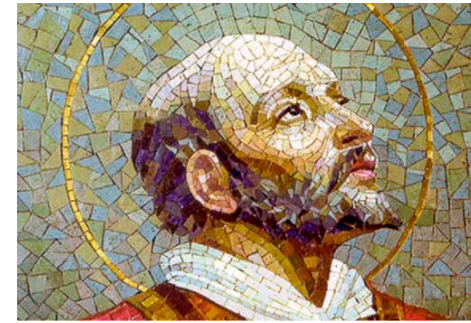
Vertaling: Walter Fabri sj

VOEDSEL VOOR ONDERWEG

Elke eerste zondag van de maand - Oude Abdij Drongen

Zondag 5 juli en zondag 2 augustus

Informatie: <https://www.oudeabdij.be/voedsel-voor-onderweg.html>

GEESTELIJKE OEFENINGEN tijdens de ZOMER

Aanbod van verschillende modules in de periode van 8 juli-6 augustus 2020
5-daagse, 8-daagse en 30-daagse retraite in Oude Abdij Drongen

Stille retraites met persoonlijke begeleiding volgens de Geestelijke Oefeningen

Deze persoonlijk begeleide, ignatiaanse retraites doe je samen met anderen. Er zijn geen gezamenlijke inleidingen. Je hebt een eigen begeleider, die je dagelijks individueel ontmoet. Viermaal per dag komt de groep samen: een korte ochtend- en avonddienst, een eucharistieviering, een uur stil gebed. Maaltijden verlopen in stilte. Het belangrijkste is je persoonlijk stil gebed.

Nadere informatie over de verschillende modules: <https://www.oudeabdij.be/ons-programma-in-de-abdij.html>

GOK!

Geestelijke Oefeningen en Kunst

28 juli-3 augustus 2020

Ignatiaanse vijfdaagse retraite in stilte

Begeleiding: Bert Daelemans sj, professor theologie aan de Universiteit Pontificia Comillas in Madrid

Data: Van dinsdag 28 juli (18.00 uur) tot maandag 3 augustus (9.30 uur) 2020

Plaats: Oude Abdij Drongen

Informatie:

<https://www.oudeabdij.be/geprekt-zomer.html>

AMSTERDAMSE ZOMERRETRAITE 2020

Meer vertrouwd raken met God en zijn aanwezigheid, meer rust vinden in je leven en je geloof als christen verdiepen. Dat is wat een team van begeleiders van Geestelijke Oefeningen je aanbiedt in de Amsterdamse zomerretraite 2020.

Wanneer: Twee perioden: eerste week van augustus (4-7); tweede week van augustus (11-14). Als je eerder hebt deelgenomen, geven wij voorrang aan hen die nog niet hebben deelgenomen. Je kunt ook voor een kortere periode deelnemen (1 of 2 dagen).

Hoe: Je leeft vier dagen in een beschouwende sfeer, waar je ook gaat. Je wordt verondersteld je te onthouden van elk mediagebruik en deze dagen de voorkeur te geven aan stilte.

Waar: Krijtbergkerk, Singel 448 en het Ignatiushuis, Beulingstraat 11 in Amsterdam
Opgeven bij Karin Benoist via academie@krijtberg.nl voor 1 juli 2020.

Informatie: <https://krijtberg.nl/meditaties-en-retraites/>

'DE STILTE ZINGT U TOE, O GOD' (Psalm 65 uit liedboek)

Ignatiaanse vijfdaagse retraite in stilte
19-25 september 2020

Groepsretraite met inleidingen door jezuïet Jan van de Poll. Inspiratie vanuit de Geestelijke Oefeningen, Bijbel en ignatiaanse spiritualiteit.

PRAKTISCH

Data: Van zaterdag 19 september (18.00 uur) tot vrijdag 25 september (9.30 uur) 2020

Begeleiding: Jan van de Poll SJ

Plaats: Oude Abdij Drongen
<https://www.oudeabdij.be/geprekte-retraite.html>

Podcastserie te vinden op <https://biddendonderweg.org/>

‘Een bijzonder gevolg van de onmogelijkheid om samen te komen in de fysieke omgeving, is dat heel wat mensen de mogelijkheden van de nieuwe communicatietechnieken zijn gaan ontdekken.

Zoom, Skype en soortgelijke programma’s beleven hoogdagen. Niet enkel in de families, het onderwijs en de zakenwereld. Ook in de ignatiaanse wereld.’

Nikolaas Sintobin sj

Jezuïeten is een uitgave van de regio *European Low Countries* van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden. Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.